

บทที่ 5

กฎหมายต้นแบบว่าด้วยการรับรองและคุ้มครองสิทธิการสมรส ของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ

ตามหลักสิทธิมนุษยชนบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศถือว่าเป็นมนุษย์เช่นเดียวกับหญิงหรือชายทั่วไปจึงมีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่จะได้รับการปฏิบัติที่เสมอภาคกันโดยไม่คำนึงถึงความแตกต่างทางเพศที่มีอยู่ โดยสิทธิของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศที่เรียกร้องกันในปัจจุบันแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ สิทธิทั่วไปที่บุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศมองว่าตัวเองก็เป็นมนุษย์เหมือนบุคคลทั่ว ๆ ไปจะแตกต่างกันเพียงแค่อารมณ์และความชอบทางเพศเท่านั้น จึงเป็นข้อกังขาว่าทำไมพวกเขาจึงไม่ได้รับการคุ้มครองเหมือนเช่นผู้ชายกับผู้หญิงทั่ว ๆ ไป แต่ถูกจำกัดสิทธิโดยกฎหมายให้ติดขัดกับเพศสภาพเดิมจึงเกิดการเรียกร้องให้มีการรับรองและคุ้มครองสิทธิการสมรสให้เหมือนเช่นบุคคลทั่วไปที่ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย สิทธิอีกประเภทหนึ่งคือ สิทธิในการสมรส เป็นสิทธิที่บุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศเรียกร้องในอันดับต้น ๆ ที่จะให้มีกฎหมายรับรอง และการเรียกร้องนี้ประสบความสำเร็จในระดับหนึ่ง คือมีการตอบรับโดยรัฐบาลที่รับพิจารณาร่างกฎหมายว่าด้วยการรับรองและคุ้มครองสิทธิการสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ แต่ร่างกฎหมายนี้ก็ไม่ได้มีการนำเสนอต่อสภานิติบัญญัติ

การวิจัยนี้มีแนวคิดว่าการจะคุ้มครองสิทธิทั่วไปเหมือนเช่นสิทธิของบุคคลทั่วไปจะต้องมีการศึกษาและวิจัยอีกมากในขณะที่การเรียกร้องสิทธิการสมรสเป็นสิทธิที่บุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศประสงค์ที่จะให้มีกฎหมายรับรองเป็นอันดับต้น ๆ ดังนั้นการวิจัยจึงได้นำเอาแนวคิดนี้มาจัดทำเป็นวิทยานิพนธ์เพื่อหาคำตอบที่จะนำไปสู่การจัดทำเป็นกฎหมายต้นแบบว่าด้วยการรับรองและคุ้มครองสิทธิการสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ โดยใช้วิธีวิทยาการวิจัยที่กำหนดไว้ดังรายละเอียดในบทที่ 3 และได้คำตอบเป็นประเด็น โครงสร้างสิทธิการสมรสที่จะมีในกฎหมายตามผลการวิเคราะห์ในบทที่ 4 ซึ่งโครงสร้างกฎหมายจะครอบคลุมสิทธิการสมรสที่การวิจัยจะนำไปสู่การจัดทำกรมีส่วนร่วมออกแบบ, ร่วมออกแบบ (Participatory Design, Co – Design: Co-Design) เพื่อให้ประชากรที่เป็นผู้มีส่วนได้เสียโดยตรงกับการรับรองและคุ้มครองสิทธิการสมรสจะร่วมกันออกแบบโครงสร้างสิทธิการสมรสตามที่บุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ

ต้องการจะให้ได้รับการรับรองและคุ้มครองโดยกฎหมาย เพื่อที่การวิจัยจะได้นำไปวิเคราะห์เปรียบเทียบให้เป็นกฎหมายที่มีความสมบูรณ์มากที่สุด โดยมีกระบวนการวิธีการดำเนินการ ดังนี้

คำตอบในเรื่องสิทธิของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศที่พึงจะได้รับการคุ้มครองโดยมีกฎหมายรองรับสิทธินี้และคำตอบที่ได้มาจากผลของการวิเคราะห์ในบทที่ 4 ว่า การรับรองและคุ้มครองสิทธิการสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศเป็นการยืนยันถึงหลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตามที่ปรากฏในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ. 1948 (United Nations Universal Declaration of Human Rights, 1948 : UDHR) เนื่องจากผลการวิเคราะห์ในบทที่ 4 ได้สิทธิในการคุ้มครองจำนวน 9 ข้อ ได้แก่

1. สิทธิและหน้าที่ตามกฎหมายครอบครัว
2. การอุปการะเลี้ยงดูซึ่งกันและกัน
3. สิทธิในการรับบุตรบุญธรรม
4. สิทธิในการประกันสังคม
5. สิทธิในทางทรัพย์สิน
6. สิทธิในการให้และรับมรดก
7. สิทธิหักค่าลดหย่อนภาษีตามประมวลรัษฎากร
8. สิทธิในการลงนามยินยอมรักษาพยาบาล
9. สิทธิตามกฎหมายลักษณะละเมิด

สิทธิทั้ง 9 ข้อนี้การวิจัยถือว่าเป็นข้อค้นพบที่เป็นร่างคำตอบเพื่อนำไปสู่การจัดทำเป็นกฎหมายคุ้มครอง และเพื่อที่จะให้เป็นคำตอบที่เป็นที่ยอมรับของผู้มีส่วนได้เสียโดยตรงการวิจัยจึงได้นำเอาวิธีวิทยาการวิจัยด้วยวิธีการจัดทำ Co-Design โดยมี แนวคิดว่าการสร้างต้นแบบกฎหมายในการรับรองและคุ้มครองสิทธิการสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ นั้นควรจะได้คำตอบที่มาจากผู้มีส่วนได้เสียที่จะนำไปวิเคราะห์เปรียบเทียบกับคำตอบที่การวิจัยได้มาในเบื้องต้นเพื่อจะทำให้ได้คำตอบที่มีความครบถ้วนสมบูรณ์มากยิ่งขึ้นอันจะทำให้การจัดทำเป็นกฎหมายต้นแบบสามารถจะเป็นต้นแบบของกฎหมายที่มีประสิทธิภาพในการใช้บังคับได้ จากโครงสร้างการรับรองและคุ้มครองสิทธิการสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศให้มีสิทธิเท่าเทียมกับชายหญิงทั่วไป จึงนำไปสู่ประเด็นที่เป็นแนวทางสำหรับการจัดทำ Co – Design

1. การจัดทำกรมีส่วนร่วมออกแบบ – ร่วมออกแบบ (Participatory Design, Co – Design)

เมื่อผู้วิจัยได้จัดทำประเด็นที่เป็นสาระสำคัญในการรับรองและคุ้มครองสิทธิการสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศเพื่อนำเป็นแนวทางในการจัดทำกฎหมายต้นแบบ ซึ่งขั้นตอนต่อไปเป็นการยืนยันความครบถ้วนสมบูรณ์ตามความต้องการของกลุ่มประชากรผู้มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรง (Stakeholders) จึงใช้วิธีวิทยาการวิจัยการมีส่วนร่วมในการออกแบบ (Participatory Design ,Co-design) ด้วยการให้ผู้มีส่วนได้เสีย 4 กลุ่ม ประกอบด้วย กลุ่มนักกฎหมาย กลุ่มนักวิชาการ กลุ่มสิทธิมนุษยชนและกลุ่มศาสนา และกลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศมาร่วมออกแบบในประเด็นสาระสำคัญในการรับรองและคุ้มครองสิทธิของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศตามกระบวนการมีส่วนร่วมออกแบบและคำตอบที่ได้รับจะนำมาเปรียบเทียบกับผลการวิเคราะห์ของผู้วิจัยเพื่อให้ได้คำตอบที่เป็นกฎหมายต้นแบบในการรับรองและคุ้มครองสิทธิการสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ ที่ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์มาเป็นประเด็นในการร่วมออกแบบ โดยมีกระบวนการดำเนินงาน (ดูภาพการจัดทำ Co-Design ในภาคผนวก) ดังนี้

การดำเนินการแบ่งเป็น 3 ขั้นตอน คือ

1.1 ขั้นตอนการเตรียมการ

เป็นขั้นตอนของการเตรียมความพร้อมก่อนการดำเนินการจัดทำ Co-Design ประกอบด้วย

1) ประชากรร่วมออกแบบ คือ กลุ่มประชากรผู้มีส่วนได้เสียที่เกี่ยวข้องโดยตรงต่อผลของการจัดทำกฎหมายต้นแบบในการรับรองและคุ้มครองสิทธิการสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ รวมทั้งสิ้นจำนวน 16 คน แยกออกเป็น 4 กลุ่ม ประกอบด้วย

กลุ่มที่ 1 คือ กลุ่มนักกฎหมาย จำนวน 4 คน

กลุ่มที่ 2 คือ กลุ่มนักวิชาการ 4 คน

กลุ่มที่ 3 คือ กลุ่มสิทธิมนุษยชนและกลุ่มศาสนา จำนวน 4 คน

กลุ่มที่ 4 คือ กลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ จำนวน 4 คน

ประชากรทั้ง 4 กลุ่มนี้ แยกออกเป็น 2 ชุด คือ

ชุดแรก ประชากรกลุ่มเฉพาะ หมายถึง ประชากรผู้มีส่วนได้เสียที่เกี่ยวข้องโดยตรงต่อผลของการจัดทำกฎหมายต้นแบบในการรับรองและคุ้มครองสิทธิการสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ มีทั้งหมด 4 กลุ่ม ๆ ละ 4 คน คือ

กลุ่มเฉพาะ 1 คือ กลุ่มนักกฎหมาย จำนวน 4 คน

กลุ่มเฉพาะ 2 คือ กลุ่มนักวิชาการ 4 คน

กลุ่มเฉพาะ 3 คือ กลุ่มสิทธิมนุษยชนและกลุ่มศาสนา จำนวน 4 คน

กลุ่มเฉพาะ 4 คือ กลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ จำนวน 4 คน

ชุดที่สอง คือ ประชากรกลุ่มผสม หมายถึง ประชากรที่มาจากกลุ่มเฉพาะแยกมา กลุ่มละ 1 คน เพื่อมารวมกันเป็นกลุ่ม ผสม 4 กลุ่ม แต่ละกลุ่มผสมจึงประกอบด้วย นักกฎหมาย นักวิชาการ นักสิทธิมนุษยชนและนักการศาสนา และบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ

การจัดให้มีประชากรกลุ่มเฉพาะทำให้การอภิปรายร่วมกันภายในแต่ละกลุ่มเฉพาะที่ต่างก็มีประสบการณ์คล้ายกันมาร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับสิทธิที่บุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ อาจจะได้รับการที่ไม่แตกต่างกันมากนัก

ส่วนการจัดให้มีกลุ่มผสมร่วมกันอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นจะทำให้ได้ความคิดเห็นเกี่ยวกับ สิทธิการสมรสที่บุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศที่มาจากประสบการณ์ที่แตกต่างกันของประชากรแต่ละคนในกลุ่ม ซึ่งเมื่อได้ข้อสรุปออกมาจะทำให้ได้สิทธิที่บุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศอาจจะได้รับของประชากร กลุ่มผสม

2) การจัดเตรียมสถานที่จัดทำ Co-Design

โดยเหตุที่กำหนดประชากรออกเป็น 4 กลุ่ม สถานที่จึงต้องแยกเป็น 4 โต๊ะห่างจากกัน เพื่อไม่ให้เกิดการร่วมแสดงความคิดเห็นของแต่ละกลุ่มรบกวนกัน แต่อยู่ในห้องเดียวกัน จึงจำเป็นที่จะเป็นห้องขนาดใหญ่ ซึ่งการวิจัยนี้ได้ใช้สถานที่ที่เป็นห้องประชุมของมหาวิทยาลัยศรีปทุม กรุงเทพมหานคร

3) การจัดเตรียมอุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดทำ Co-Design

ผู้วิจัยจัดเตรียมกระดาษแผ่นใหญ่และเครื่องเขียนสำหรับเขียนคำตอบจากมติของแต่ละกลุ่มพร้อมแท่นที่ตั้ง

4) การจัดเตรียมเลขานุการกลุ่ม เพื่อทำหน้าที่ในการบันทึกมติของที่ประชุมกลุ่ม

1.2 ขั้นตอนการดำเนินการ

การดำเนินการแบ่งเป็น 2 ช่วง

ช่วงเช้าเป็นการจัดทำ Co-Design กลุ่มเฉพาะ การวิจัยใช้เวลาดำเนินการประมาณ 3 ชั่วโมง มีการดำเนินการ ดังนี้

- กลุ่มเฉพาะทั้ง 4 กลุ่ม เลือกผู้แทนกลุ่มที่จะทำหน้าที่รายงานผลจากข้อตกลงของกลุ่มต่อกลุ่มอื่น ๆ เมื่อเสร็จสิ้นการร่วมทำ Co-Design

- ผู้วิจัยนำเสนอวัตถุประสงค์ของการวิจัยและวัตถุประสงค์ของการจัดทำ Co-Design และร่างรูปแบบกฎหมายต้นแบบในการรับรองและคุ้มครองสิทธิการสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ ที่เป็นคำตอบที่ได้มาจากบทที่ 4 เพื่อเป็นแนวทางในประเด็นสำหรับการทำ Co-Design ซึ่งมีโครงสร้างของรูปแบบตามที่ได้กล่าวมาแล้ว

ร่างโครงสร้างรูปแบบกฎหมายต้นแบบในการรับรองและคุ้มครองสิทธิการสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ ที่นำเสนอขึ้นในการทำ Co-Design แต่ละกลุ่มเฉพาะได้ใช้เป็นประเด็นการร่วมอภิปรายในกลุ่มแต่ไม่จำกัดว่าในการอภิปรายจะต้องยึดตามประเด็นเหล่านั้น ประชากรกลุ่มเฉพาะสามารถที่จะนำประเด็นอื่น ๆ ที่คิดว่าเหมาะสมมาอภิปรายได้

คำตอบที่ได้มาจากการอภิปรายในกลุ่มเฉพาะแต่ละกลุ่มเมื่อมีการนำเสนอต่อที่ประชุมแล้วถือว่าเป็นการเสร็จสิ้นการดำเนินการมีส่วนร่วมออกแบบของประชากรกลุ่มเฉพาะซึ่งจะเป็นข้อมูลที่การวิจัยได้นำไปสู่การวิเคราะห์ต่อไป

ช่วงบ่าย เป็นการจัดทำ Co-Design กลุ่มผสม การวิจัยใช้เวลาดำเนินการประมาณ 3 ชั่วโมง มีการดำเนินการเช่นเดียวกับกลุ่มเฉพาะ

1.3 ขั้นตอนการสรุปผล

ผลการทำ Co-Design ของกลุ่มเฉพาะและกลุ่มผสมได้นำมาวิเคราะห์โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) คำตอบกลุ่มเฉพาะ

จากที่ได้วิเคราะห์ไว้แล้วในบทที่ 4 ว่าสิทธิที่บุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศอยากจะได้รับมีทั้งหมด 9 ข้อ ได้แก่ สิทธิและหน้าที่ตามกฎหมายครอบครัว การอุปการะเลี้ยงดูซึ่งกันและกัน สิทธิในการรับบุตรบุญธรรม สิทธิในการประกันสังคม สิทธิในทางทรัพย์สิน สิทธิในการให้และรับมรดก สิทธิหักค่าลดหย่อนภาษีตามประมวลรัษฎากร สิทธิในการลงนามยินยอมรักษาพยาบาล และสิทธิตามกฎหมายลักษณะละเมิด ซึ่งกลุ่มประชากรเฉพาะได้มีความคิดเห็นต่อการรับรองและคุ้มครองสิทธิการสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

กลุ่มเฉพาะ 1 กลุ่มนักกฎหมาย มีความเห็นสอดคล้องกันว่าควรมีเพิ่มเติมในรัฐธรรมนูญเกี่ยวกับเพศในหมวด 3 และมีการจัดทำกฎหมายแยกออกมาจากประมวลกฎหมายแพ่งพาณิชย์ในหมวดครอบครัว และมรดก เพื่อรองรับสิทธิตามร่างกฎหมาย ในการรับรองและคุ้มครองสิทธิการสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ ควรมีดังนี้

- สิทธิในการรับบุตรบุญธรรม
- สิทธิได้รับรองสถานภาพคู่ชีวิตตามกฎหมายเท่าเทียมกับคู่สมรส

- สิทธิตามกฎหมายทดแทนแรงงาน
 - สิทธิในทางทรัพย์สิน เมื่อบุคคลได้สมรสกันอย่างถูกต้องตามกฎหมายแล้วนั้น ก็ย่อมมีภาระหน้าที่ย่อมในการจัดการทรัพย์สินต่าง ๆ ที่ได้มาภายหลังการสมรส

- สิทธิในการรับมรดก เมื่อได้ทำการสมรสกัน
- สิทธิในการทำนิติกรรมร่วมกัน
- สิทธิในการรับสวัสดิการจากรัฐ
- สิทธิในการดูแลศพของกลุ่มสมรส

กลุ่มเฉพาะ 2 กลุ่มนักวิชาการ มีความเห็นสอดคล้องกันว่า การรับรองและคุ้มครองสิทธิการสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ ควรมีดังนี้

- สิทธิและหน้าที่ตามกฎหมายครอบครัว
- สิทธิหน้าที่ระหว่างบิดาและมารดา
- สิทธิในการรับบุตรบุญธรรม
- สิทธิได้รับการรับรองสถานภาพคู่ชีวิต
- สิทธิในการจัดการศพ
- สิทธิชดเชยตามกฎหมายแรงงาน
- สิทธิในการรับสวัสดิการจากรัฐ เช่น ได้รับสิทธิการจ่ายตรงสำหรับคู่ชีวิต รวมถึงบุตรในกรณีคู่ชีวิตเป็นข้าราชการ

- สิทธิในทางทรัพย์สิน
- สิทธิการรับและการให้มรดก
- สิทธิในการทำนิติกรรมร่วมกันของคู่ชีวิต

กลุ่มเฉพาะ 3 กลุ่มสิทธิมนุษยชนและกลุ่มศาสนา มีความเห็นสอดคล้องกันว่า การรับรองและคุ้มครองสิทธิการสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ ควรมีดังนี้

- บุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศควรได้รับสิทธิตามกฎหมายที่กำหนด ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เช่นเดียวกับเพศชายและหญิง
- ควรใช้ชื่อกฎหมายว่า พระราชบัญญัติคู่ชีวิต

กลุ่มเฉพาะ 4 กลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ มีความเห็นสอดคล้องกันว่า การรับรองและคุ้มครองสิทธิการสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ ควรมีดังนี้

- สิทธิรับรองทางเพศสภาพ
- สิทธิและหน้าที่ตามกฎหมายสวัสดิการรัฐ-เอกชน
- การรักษาพยาบาล (ศัลยกรรม)

- สิทธิในการประกอบอาชีพ
- สิทธิในการเข้าถึงการศึกษา
- สิทธิได้รับความยุติธรรมในกระบวนการยุติธรรม
- สิทธิในการมีส่วนร่วมทางการเมือง
- สิทธิในการเข้าถึงการมีส่วนร่วมในความเชื่อ ความศรัทธา
- สิทธิในการสมัครใจหรือไม่สมัครใจในการเกณฑ์ทหาร
- สิทธิในการอุ้มบุญ
- สิทธิในการกำหนดเพศสรีระของ intersex
- สิทธิในการสร้างครอบครัวแบบพหุสมรส
- สิทธิในการสร้างครอบครัวแบบพหุชีวิต

คำตอบที่ได้จากการทำ Co-design ของกลุ่มเฉพาะทั้ง 4 กลุ่ม ของการรับรองและคุ้มครองสิทธิการสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศจะพบว่า มีความเหมือนและสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกัน โดยกลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศควรจะได้รับสิทธิในการสมรส แต่มีความแตกต่างในการรับรองและคุ้มครองสิทธิการสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ (ดูตารางที่ 5.1)

ตารางที่ 5.1 การรับรองและคุ้มครองสิทธิการสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศกลุ่มประชากรเฉพาะ

การรับรองและคุ้มครองสิทธิการสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ	กลุ่มประชากรเฉพาะ			
	นักกฎหมาย	นักวิชาการ	สิทธิมนุษยชนและศาสนา	บุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ
สิทธิในการรับบุตรบุญธรรม	✓	✓	-	-
สิทธิได้รับรองสถานภาพคู่ชีวิตตามกฎหมายเท่าเทียมกับคู่สมรส	✓	✓	-	-
สิทธิตามกฎหมายทดแทนแรงงาน	✓	✓	-	-
สิทธิในทางทรัพย์สิน	✓	✓	-	-
สิทธิในการรับและการให้มรดก	✓	✓	-	-
สิทธิในการทำนิติกรรมร่วมกัน	✓	✓	-	-
สิทธิในการรับสวัสดิการจากรัฐ	✓	✓	-	-
สิทธิในการดูแลศพของคู่สมรส	✓	✓	-	-
สิทธิและหน้าที่ตามกฎหมายครอบครัว	-	✓	-	-

การรับรองและคุ้มครองสิทธิการสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ	กลุ่มประชากรเฉพาะ			
	นักกฎหมาย	นักวิชาการ	สิทธิมนุษยชนและศาสนา	บุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ
สิทธิหน้าที่ระหว่างบิดาและมารดา	-	✓	-	-
สิทธิตามกฎหมายที่กำหนด ตาม ปพพ.	-	-	✓	-
สิทธิรับรองทางเพศสภาพ	-	-	-	✓
สิทธิและหน้าที่ตามกฎหมายสวัสดิการรัฐ-เอกชน	-	-	-	✓
การรักษาพยาบาล (ศัลยกรรม)	-	-	-	✓
สิทธิในการประกอบอาชีพ	-	-	-	✓
สิทธิในการเข้าถึงการศึกษา	-	-	-	✓
สิทธิได้รับความยุติธรรมในกระบวนการยุติธรรม	-	-	-	✓
สิทธิในการมีส่วนร่วมทางการเมือง	-	-	-	✓
สิทธิในการเข้าถึงการมีส่วนร่วมในความเชื่อความศรัทธา	-	-	-	✓
สิทธิในการสมัครใจหรือไม่สมัครใจในการเกณฑ์ทหาร	-	-	-	✓
สิทธิในการอุ้มบุญ	-	-	-	✓
สิทธิในการกำหนดเพศสรีระของ intersex	-	-	-	✓
สิทธิในการสร้างครอบครัวแบบพหุสมรส	-	-	-	✓
สิทธิในการสร้างครอบครัวแบบพหุชีวิต	-	-	-	✓

จากตารางของกลุ่มประชากรเฉพาะทั้ง 4 กลุ่ม จะเห็นได้ว่าการรับรองและคุ้มครองสิทธิการสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศในกลุ่มของนักกฎหมายและนักวิชาการมีความเห็นที่เหมือนกันในการรับรองและคุ้มครองสิทธิคือ สิทธิในการรับบุตรบุญธรรม สิทธิได้รับรองสถานภาพคู่ชีวิตตามกฎหมายเท่าเทียมกับคู่สมรส สิทธิตามกฎหมายทดแทนแรงงาน สิทธิในทางทรัพย์สิน สิทธิในการรับและการให้มรดก สิทธิในการทำนิติกรรมร่วมกัน สิทธิในการรับสวัสดิการจากรัฐ สิทธิในการดูแลศพของคู่สมรส ในขณะที่นักวิชาการเห็นด้วยกับการรับรองและคุ้มครองสิทธิในด้านสิทธิและหน้าที่ตามกฎหมายครอบครัวและหน้าที่ระหว่างบิดาและมารดา แต่กลุ่มนักกฎหมายไม่เห็นด้วยกับสิทธิและหน้าที่ดังกล่าว ส่วนกลุ่มสิทธิมนุษยชนและศาสนาเห็นด้วยกับการรับรองและคุ้มครองสิทธิการสมรสตามกฎหมายที่กำหนดตามประมวลกฎหมายแพ่ง

และพาณิชย์ แต่ขณะเดียวกันกลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศต้องการให้การรับรองและคุ้มครองสิทธิที่แตกต่างไปจากกลุ่มนักกฎหมาย กลุ่มนักวิชาการ กลุ่มสิทธิมนุษยชนและศาสนาคือ สิทธิรับรองทางเพศสภาพ สิทธิและหน้าที่ตามกฎหมายสวัสดิการรัฐ-เอกชน การรักษาพยาบาล (ศัลยกรรม) สิทธิในการประกอบอาชีพ สิทธิในการเข้าถึงการศึกษา สิทธิได้รับความยุติธรรมในกระบวนการยุติธรรม สิทธิในการมีส่วนร่วมทางการเมือง สิทธิในการเข้าถึงการมีส่วนร่วมในความเชื่อ ความศรัทธา สิทธิในการสมัครใจหรือไม่สมัครใจในการเกณฑ์ทหาร สิทธิในการอุ้มบุญ สิทธิในการกำหนดเพศรีขะของ intersex สิทธิในการสร้างครอบครัวแบบพหุสมรส สิทธิในการสร้างครอบครัวแบบพหุชีวิต

2) คำตอบกลุ่มผสม

คำตอบที่ได้จากการร่วมออกแบบกฎหมายของผู้มีส่วนได้เสียแบบกลุ่มผสม แบ่งออกเป็นกลุ่มผสม 4 กลุ่ม แต่ละกลุ่มมีประชากรจากกลุ่มเฉพาะทั้ง 4 กลุ่มอยู่ด้วยกัน ดังนั้นในกลุ่มผสมทั้ง 4 กลุ่ม จะประกอบด้วย นักกฎหมาย นักวิชาการ นักสิทธิมนุษยชนและนักการศาสนา และบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ คำตอบที่ได้จากแต่ละกลุ่มสรุปได้ดังนี้

ประชากรกลุ่มผสมที่ 1 มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดทำกฎหมายต้นแบบ ควรมีการแก้ไขดังนี้

- การแก้กฎหมายต้องไม่ขัดกับหลักศาสนา จารีตประเพณี ศีลธรรม และจริยธรรม
- ยึดตามหลักปรัชญาสากลและหลักสิทธิมนุษยชน ในการจัดทำพระราชบัญญัติ

คู่ชีวิต

- ควรนิยามคู่ชีวิต เทียบเท่ากับคู่สมรสตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
- การแก้ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1448 โดยเพิ่มข้อความตอนท้าย “เว้นแต่กฎหมายบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น” โดยบัญญัติในกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง

- มีพระราชบัญญัติรับรองเพศสภาพ
- พระราชบัญญัติคู่ชีวิตต้องให้คู่ชีวิตมีสิทธิตามสิทธิอันพึงมีพึงได้ตามกฎหมาย

สิทธิที่บุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศควรจะได้รับมีดังต่อไปนี้

- สิทธิและหน้าที่ตามกฎหมายครอบครัว
- สิทธิหน้าที่ระหว่างบิดา มารดา และบุตร
- สิทธิในการรับบุตรบุญธรรม
- สิทธิได้รับการรับรองสถานภาพคู่ชีวิต
- สิทธิชดเชยตามกฎหมายแรงงาน
- สิทธิตามสวัสดิการของรัฐ

- สิทธิในการรักษาพยาบาล
- สิทธิในการจัดการศพ
- สิทธิในการอุ้มบุญ

ประชากรกลุ่มผสมที่ 2 ได้ให้ข้อเสนอแนะในการแก้ไขกฎหมาย โดยคำนึงถึงประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

- ควรพิจารณาในการสร้างคำใหม่จากคำที่มีอคติในทางเพศ
- สิทธิที่บุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศควรจะได้รับ
- ไม่ควรมีการแยกกฎหมายระหว่างคู่สมรสชายหญิง คนที่มีความหลากหลายทางเพศ

ควรได้รับสิทธิอย่างเท่าเทียมกัน

สิทธิต่าง ๆ ที่ควรจะได้รับเพื่อให้เกิดความเท่าเทียมกันตามหลักสิทธิมนุษยชน มีดังนี้

- สิทธิและหน้าที่ตามกฎหมายครอบครัว
- สิทธิหน้าที่ระหว่างบิดาและมารดา
- สิทธิในการรับบุตรบุญธรรม
- สิทธิได้รับการรับรองสถานภาพคู่ชีวิต
- สิทธิในทางทรัพย์สิน
- สิทธิการรับและการให้มรดก
- สิทธิในการทำนิติกรรมร่วมกัน
- สิทธิตามกฎหมายแรงงาน
- สิทธิในการรับสวัสดิการจากรัฐ

ประชากรกลุ่มผสมที่ 3 มีความคิดเห็นสอดคล้องกับประชากรกลุ่มผสมที่ 1 ในการแก้ไขประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 15 และรัฐธรรมนูญ โดยบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศควรได้รับสิทธิหน้าที่ตามกฎหมายในก่อน การแก้ไข และการเปลี่ยนแปลงตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และกฎหมายอื่น ๆ โดยสิทธิที่ควรมีดังต่อไปนี้

- สิทธิตามกฎหมายครอบครัว
- สิทธิในฐานะที่เป็นบิดามารดา หรือบุตร
- การรับบุตรบุญธรรม
- สิทธิตามกฎหมายแรงงาน
- สิทธิในการจัดการทรัพย์สิน
- สิทธิในการรับมรดก
- สิทธิในการทำนิติกรรมร่วมกัน

- สิทธิในการรับสวัสดิการของรัฐ

ประชากรกลุ่มผสมที่ 4 มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ตามกฎหมายครอบครัว ให้จดทะเบียนสมรสได้ถูกต้องตามกฎหมาย โดยมีการแก้ไขเพิ่มเติม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 และมีกฎหมายรองรับเพศสภาพ โดยต้องยึดความเป็นสากลไม่ว่าจะเป็นปฏิกฎญาสากล หลักสิทธิมนุษยชน

- สิทธิในการรับบุตรบุญธรรม
- สิทธิได้รับรองสถานภาพคู่ชีวิต
- สิทธิตามกฎหมายกฎหมายชดเชยแรงงาน
- สิทธิในการจัดการทรัพย์สิน
- สิทธิในการรับมรดก
- สิทธิในการทำนิติกรรมร่วมกัน
- สิทธิในการรับสวัสดิการจากรัฐ
- สิทธิในการดูแลศพของกลุ่มสมรส

สรุปคำตอบของกลุ่มประชากรผสมทั้ง 4 กลุ่มสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกันในทางสนับสนุนให้บุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศได้รับสิทธิในการสมรส ดังตารางที่ 5.2

ตารางที่ 5.2 การรับรองและคุ้มครองสิทธิการสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศกลุ่มประชากรผสม

การรับรองและคุ้มครองสิทธิการสมรส ของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ	กลุ่มประชากรผสม			
	กลุ่มที่ 1	กลุ่มที่ 2	กลุ่มที่ 3	กลุ่มที่ 4
สิทธิและหน้าที่ตามกฎหมายครอบครัว	✓	✓	✓	-
สิทธิหน้าที่ระหว่างบิดา มารดา และบุตร	✓	✓	✓	-
สิทธิในการรับบุตรบุญธรรม	✓	✓	✓	✓
สิทธิได้รับการรับรองสถานภาพคู่ชีวิต	✓	✓	-	✓
สิทธิชดเชยตามกฎหมายแรงงาน	✓	✓	✓	✓
สิทธิตามสวัสดิการของรัฐ	✓	✓	✓	✓
สิทธิในการรักษาพยาบาล	✓	-	-	-
สิทธิในการจัดการศพ	✓	-	-	✓
สิทธิในการอุ้มบุญ	✓	-	-	-
สิทธิในการจัดการทรัพย์สิน	-	✓	✓	✓

การรับรองและคุ้มครองสิทธิการสมรส ของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ	กลุ่มประชากรผสม			
	กลุ่มที่ 1	กลุ่มที่ 2	กลุ่มที่ 3	กลุ่มที่ 4
สิทธิในการรับและให้มรดก	-	✓	✓	✓
สิทธิตามกฎหมายที่กำหนด ตาม ปพพ.	✓	✓	✓	✓
สิทธิในการทำนิติกรรมร่วมกัน	-	✓	✓	✓

จากตารางของกลุ่มประชากรผสมทั้ง 4 กลุ่มจะเห็นได้ว่าการรับรองและคุ้มครองสิทธิการสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศในกลุ่มผสมกลุ่มที่ 1 กลุ่มผสมกลุ่มที่ 2 กลุ่มผสมกลุ่มที่ 3 กลุ่มผสมกลุ่มที่ 4 มีความเห็นที่เหมือนกันในการรับรองและคุ้มครองสิทธิการสมรสคือ สิทธิในการรับบุตรบุญธรรม สิทธิชดเชยตามกฎหมายแรงงาน สิทธิตามสวัสดิการของรัฐ และสิทธิตามกฎหมายที่กำหนด ตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ในขณะที่กลุ่มผสมที่ 1 กลุ่มผสมที่ 2 และกลุ่มผสมที่ 3 มีความเห็นที่เหมือนกันในการรับรองและคุ้มครองสิทธิและหน้าที่ตามกฎหมายครอบครัว และสิทธิหน้าที่ระหว่างบิดา มารดา และบุตร แต่กลุ่มผสมที่ 4 ไม่เห็นด้วยกับสิทธิและหน้าที่ดังกล่าว นอกจากนี้กลุ่มผสมที่ 1 กลุ่มผสมที่ 2 และกลุ่มผสมที่ 4 เห็นด้วยกับสิทธิได้รับการรับสถานภาพชีวิต แต่กลุ่มผสมที่ 3 ไม่เห็นด้วย ขณะที่กลุ่มผสมที่ 1 และกลุ่มผสมที่ 4 เห็นด้วยกับสิทธิในการจัดการศพ แต่กลุ่มผสมที่ 2 และกลุ่มผสมที่ 3 ไม่เห็นด้วย ส่วนกลุ่มผสมที่ 1 เห็นด้วยกับสิทธิในการรักษาพยาบาล และสิทธิในการอุ้มบุญ กลุ่มผสมที่ 2 กลุ่มผสมที่ 3 และกลุ่มผสมที่ 4 ไม่เห็นด้วย ขณะที่กลุ่มผสมที่ 2 กลุ่มผสมที่ 3 และกลุ่มผสมที่ 4 เห็นด้วยกับสิทธิในการจัดการทรัพย์สิน สิทธิในการรับและให้มรดก และสิทธิในการทำนิติกรรมร่วมกัน แต่กลุ่มผสมที่ 1 ไม่เห็นด้วย

3) การเปรียบเทียบการรับรองและคุ้มครองสิทธิการสมรสบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ จากผลของการมีส่วนร่วมออกแบบของกลุ่มเฉพาะและกลุ่มผสม

คำตอบที่ได้จากการทำ Co-Design ของกลุ่มประชากรเฉพาะและกลุ่มประชากรผสมเมื่อนำมาเปรียบเทียบระหว่าง 2 กลุ่มนี้พบว่า ไม่มีความแตกต่างกัน (ดูตารางที่ 5.3)

ตารางที่ 5.3 การเปรียบเทียบการรับรองและคุ้มครองสิทธิการสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศกลุ่มประชากรเฉพาะและกลุ่มประชากรผสม

การรับรองและคุ้มครองสิทธิการสมรสของ บุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ	กลุ่มประชากรเฉพาะ	กลุ่มประชากรผสม
สิทธิในการรับบุตรบุญธรรม	2	4
สิทธิได้รับการรับสถานภาพชีวิตตามกฎหมายเท่าเทียม	2	3

การรับรองและคุ้มครองสิทธิการสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ	กลุ่มประชากรเฉพาะ	กลุ่มประชากรผสม
กับคู่สมรส		
สิทธิตามกฎหมายทดแทนแรงงาน	2	4
สิทธิในทางทรัพย์สิน	2	3
สิทธิในการรับและการให้มรดก	2	3
สิทธิในการทำนิติกรรมร่วมกัน	2	3
สิทธิในการรับสวัสดิการจากรัฐ	3	4
สิทธิในการดูแลศพของคู่สมรส	2	2
สิทธิและหน้าที่ตามกฎหมายครอบครัว	2	3
สิทธิหน้าที่ระหว่างบิดาและมารดา และบุตร	2	3
สิทธิตามกฎหมายที่กำหนด ตาม ปพพ.	1	4
สิทธิในการอุ้มบุญ	1	1

จากตารางเปรียบเทียบของกลุ่มประชากรเฉพาะและกลุ่มประชากรผสม จะเห็นได้ว่ากลุ่มเฉพาะ 2 กลุ่ม มีความคิดเห็นเหมือนกันในการรับรองและคุ้มครองสิทธิการสมรสคือ สิทธิในการรับบุตรบุญธรรม สิทธิที่ได้รับรองสถานภาพคู่ชีวิตตามกฎหมายเท่าเทียมกับคู่สมรส สิทธิตามกฎหมายทดแทนแรงงาน สิทธิในทางทรัพย์สิน สิทธิในการรับและการให้มรดก สิทธิในการทำนิติกรรมร่วมกัน สิทธิในการรับสวัสดิการจากรัฐ สิทธิในการดูแลศพของคู่สมรส สิทธิและหน้าที่ตามกฎหมายครอบครัว สิทธิหน้าที่ระหว่างบิดาและมารดา และบุตร ขณะที่กลุ่มเฉพาะ 1 กลุ่ม มีความคิดเห็นเหมือนกันในการรับรองและคุ้มครองสิทธิการสมรส คือ สิทธิตามกฎหมายที่กำหนด ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และสิทธิในการอุ้มบุญ ส่วนกลุ่มผสม 4 กลุ่ม มีความคิดเห็นเหมือนกันในการรับรองและคุ้มครองสิทธิการสมรสคือ สิทธิในการรับบุตรบุญธรรม สิทธิตามกฎหมายทดแทนแรงงาน สิทธิในการรับสวัสดิการจากรัฐ และสิทธิตามกฎหมายที่กำหนด ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ขณะที่กลุ่มผสม 3 กลุ่ม มีความคิดเห็นเหมือนกันในการรับรองและคุ้มครองสิทธิการสมรสคือ สิทธิที่ได้รับรองสถานภาพคู่ชีวิตตามกฎหมายเท่าเทียมกับคู่สมรส สิทธิในทางทรัพย์สิน สิทธิในการรับและการให้มรดก สิทธิในการทำนิติกรรมร่วมกัน สิทธิและหน้าที่ตามกฎหมายครอบครัว สิทธิหน้าที่ระหว่างบิดาและมารดา และบุตร กลุ่มผสม 2 กลุ่ม มีความคิดเห็นเหมือนกันในการรับรองและคุ้มครองสิทธิการสมรสคือ สิทธิในการดูแลศพของคู่สมรส

และกลุ่มผสม 1 มีความคิดเห็นเหมือนกันในการรับรองและคุ้มครองสิทธิการสมรสคือ สิทธิในการ
อุ้มบุญ

4) การเปรียบเทียบสิทธิการสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศระหว่างร่าง
จากผลจากการวิจัยกับผลจากการทำ Co – Design

ตารางที่ 5.4 การเปรียบเทียบการรับรองและคุ้มครองสิทธิการสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลาย
ทางเพศระหว่างร่างจากผลจากการวิจัยกับผลจากการทำ Co – Design

การรับรองและคุ้มครองสิทธิการสมรสของบุคคล ที่มีความหลากหลายทางเพศ	ผลจากการวิจัย	ผลจากการทำ Co – Design
สิทธิและหน้าที่ตามกฎหมายครอบครัว	✓	✓
การอุปการะเลี้ยงดูซึ่งกันและกัน	✓	✗
สิทธิในการรับบุตรบุญธรรม	✓	✓
สิทธิในการประกันสังคม	✓	✗
สิทธิในทางทรัพย์สิน	✓	✓
สิทธิในการให้และรับมรดก	✓	✓
สิทธิหักค่าลดหย่อนภาษีตามประมวลรัษฎากร	✓	✗
สิทธิในการลงนามยินยอมรักษาพยาบาล	✓	✗
สิทธิตามกฎหมายลักษณะละเมิด	✓	✗
สิทธิได้รับรองสถานภาพคู่ชีวิตตามกฎหมายเท่าเทียม กับคู่สมรส	✗	✓
สิทธิตามกฎหมายทดแทนแรงงาน	✗	✓
สิทธิในการทำนิติกรรมร่วมกัน	✗	✓
สิทธิในการรับสวัสดิการจากรัฐ	✗	✓
สิทธิในการดูแลศพของคู่สมรส	✗	✓
สิทธิหน้าที่ระหว่างบิดาและมารดา และบุตร	✗	✓
สิทธิตามกฎหมายที่กำหนด ตาม ปพพ.	✗	✓
สิทธิในการอุ้มบุญ	✗	✓

จากตารางเปรียบเทียบการรับรองและคุ้มครองสิทธิการสมรสบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ จะเห็นได้ว่า ร่างจากผลจากการวิจัยกับผลจากการทำ Co – Design มีความคิดเห็นเหมือนกันในการรับรองและคุ้มครองสิทธิการสมรส คือ สิทธิและหน้าที่ตามกฎหมายครอบครัว สิทธิในการรับบุตรบุญธรรม สิทธิในทางทรัพย์สิน สิทธิในการให้และรับมรดก ส่วนผลจากการวิจัยเห็นด้วยเกี่ยวกับสิทธิการอุปการะเลี้ยงดูซึ่งกันและกัน สิทธิในการประกันสังคม สิทธิหักค่าลดหย่อนภาษีตามประมวลรัษฎากร สิทธิในการลงนามยินยอมรักษาพยาบาล สิทธิตามกฎหมายลักษณะละเมิด และผลจากการวิจัยกับผลจากการทำ Co – Design เห็นด้วยเกี่ยวกับสิทธิได้รับรองสถานภาพคู่ชีวิตตามกฎหมายเท่าเทียมกับคู่สมรส สิทธิตามกฎหมายทดแทนแรงงาน สิทธิในการทำนิติกรรมร่วมกัน สิทธิในการรับสวัสดิการจากรัฐ สิทธิในการดูแลศพของคู่สมรส สิทธิหน้าที่ระหว่างบิดาและมารดา และบุตร สิทธิตามกฎหมายที่กำหนด ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และสิทธิในการอุ้มบุญ ทั้งนี้ผู้วิจัยยังคงยืนยันในการรับรองและคุ้มครองสิทธิการสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศจากผลของการศึกษาเอกสาร และการสัมภาษณ์เชิงลึก เนื่องจากสิทธิในการคุ้มครองจำนวน 9 ข้อ ได้แก่ สิทธิและหน้าที่ตามกฎหมายครอบครัว การอุปการะเลี้ยงดูซึ่งกันและกัน สิทธิในการรับบุตรบุญธรรม สิทธิในการประกันสังคม สิทธิในทางทรัพย์สิน สิทธิในการให้และรับมรดก สิทธิหักค่าลดหย่อนภาษีตามประมวลรัษฎากร สิทธิในการลงนามยินยอมรักษาพยาบาล สิทธิตามกฎหมายลักษณะละเมิด เป็นสิทธิที่สืบเนื่องจากการสมรส ทำให้บุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศได้รับสิทธิและศักดิ์ศรีในการเป็นคู่สมรส สามารถแก้ไข ปัญหาของการถูกจำกัดสิทธิ อันสืบเนื่องจากการสมรสได้

2. การจัดทำกฎหมายต้นแบบว่าด้วยการรับรองและคุ้มครองสิทธิการสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ

รูปแบบการรับรองและคุ้มครองสิทธิการสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ ที่ได้จากการวิเคราะห์ การเปรียบเทียบความคิดเห็นที่แตกต่าง พร้อมทั้งข้อเสนอแนะในการดำเนินงาน ผู้วิจัยได้นำมาวิเคราะห์ใหม่เพื่อร่างรูปแบบการรับรองและคุ้มครองสิทธิการสมรสบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ ดังนี้

2.1 การรับรองและคุ้มครองสิทธิการสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ

จากคำตอบที่ได้มาจากการวิจัยได้สิทธิที่สมควรจะกำหนดไว้ในกฎหมายเพื่อการคุ้มครองสิทธิการสมรสบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ ทั้งหมด 9 ข้อ คือ

1) สิทธิและหน้าที่ตามกฎหมายครอบครัว สืบเนื่องจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1461 ได้บัญญัติถึงความสัมพันธ์ระหว่างสามีภริยาว่า “สามีภริยาต้องอยู่กินด้วยกัน

ฉันทามีภริยา” ตามวัตถุประสงค์แห่งการสมรสก็เพื่อให้ชายหญิงได้อยู่กินด้วยกันฉันทามีภริยา ทำให้เป็นครอบครัวมีลูกมีหลานสืบตระกูลต่อไป ดังนั้นจึงควรนำบทบัญญัติเกี่ยวกับสถานะ สิทธิหน้าที่ ความรับผิดชอบ หรือการอื่นใดของกลุ่มสมรสหรือสามีภรรยา ตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาใช้บังคับกับคู่ชีวิตด้วย

2) การอุปการะเลี้ยงดูซึ่งกันและกัน คู่สมรสต้องอยู่กินด้วยกันฉันทามีภรรยา ช่วยเหลืออุปการะเลี้ยงดูกันตามความสามารถ และฐานะของตน

3) สิทธิในการรับบุตรบุญธรรม ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ผู้รับบุตรบุญธรรมได้ คือบุคคลที่มีอายุไม่ต่ำกว่า 25 ปี แต่ผู้นั้นต้องมีอายุมากกว่าผู้ที่จะเป็นบุตรบุญธรรมอย่างน้อย 15 ปี ตามมาตรา 1598/19 ผู้เยาว์ที่เป็นบุตรบุญธรรมของบุคคลใดอยู่ จะเป็นบุตรบุญธรรมของบุคคลอื่นอีกในขณะเดียวกันมิได้ เว้นแต่เป็นบุตรบุญธรรมของกลุ่มสมรสของผู้รับบุตรบุญธรรม โดยจะต้องได้รับความยินยอมจากคู่สมรสซึ่งเป็นผู้รับบุตรบุญธรรมอยู่แล้ว ตามมาตรา 1598/26 โดยให้สามารถนำมาใช้บังคับกับสิทธิและหน้าที่ในการรับบุตรบุญธรรมของกลุ่มสมรสที่มีความหลากหลายทางเพศโดยอนุโลม

4) สิทธิในการประกันสังคม ในการเป็นผู้รับประโยชน์ตามหลักประกันสังคมนั้น ผู้ประกันตนต้องระบุผู้รับสิทธิประโยชน์ไว้ หากไม่ได้ระบุไว้เงินดังกล่าวก็จะเฉลี่ยให้กับคู่สมรส บุตร และบิดามารดา เท่า ๆ กัน ซึ่งปัญหาดังกล่าวจะกระทบต่อบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ ในกรณีที่ผู้ประกันตนไม่ได้ระบุให้คู่ชีวิตอีกฝ่ายเป็นผู้รับประโยชน์ เพราะแม้ว่าจะอยู่กินกันฉันทามีภริยากี่ไม่ได้มีการรับรองโดยกฎหมาย ดังนี้ แม้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทั้งสองฝ่ายได้เอาประกันตนไว้ และเป็นกรณีที่เกิดแก่ความตายที่เข้าลักษณะตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนด แต่คู่ชีวิตอีกฝ่ายก็ไม่อาจเรียกร้องผลประโยชน์ทดแทนกรณีผู้เอาประกันถึงแก่ความตายได้ ซึ่งแตกต่างกับคู่สมรสต่างเพศเพราะแม้ผู้เอาประกันตนจะไม่ได้ระบุให้เป็นผู้รับประโยชน์ทดแทน แต่คู่สมรสก็มีสิทธิรับในฐานะทายาทโดยธรรม และกฎหมายให้สิทธิดังกล่าวเฉพาะแก่คู่สมรสที่ชอบด้วยกฎหมายเท่านั้น

5) สิทธิในทางทรัพย์สินสิทธิในทางทรัพย์สินระหว่างสามีภริยา ในเรื่องการจัดการทรัพย์สินสมรส ในระหว่างคู่สมรส ซึ่งทรัพย์สินร่วมกันของกลุ่มสมรส ได้แก่ ทรัพย์สินที่คู่สมรสได้มาภายหลังจดทะเบียนสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ ทรัพย์สินที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้มาภายหลังจดทะเบียนสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศโดยพินัยกรรมหรือโดยการให้เป็นหนังสือ เมื่อพินัยกรรมหรือหนังสือยกให้ระบุว่าทรัพย์สินกลุ่มสมรส และดอกผลของสินส่วนตัว โดยคู่สมรสในการฟ้อง ต่อสู้ หรือดำเนินคดีเกี่ยวกับทรัพย์สินเพื่อประโยชน์แก่ทรัพย์สิน

6) สิทธิในการให้และรับมรดก เมื่อบุคคลใดตาย มรดกของบุคคลนั้นย่อมตกทอดแก่ทายาท โดยธรรมตามลำดับ และคู่สมรสที่ยังมีชีวิตอยู่ถือว่ามีฐานะเป็นทายาทโดยธรรม โดย

หลักเกณฑ์ในการแบ่งทรัพย์สินมรดก หากเป็นกรณีที่เจ้ามรดกมีคู่สมรส ในขั้นแรกต้องแยกทรัพย์สิน ออกเป็นสินสมรสและสินส่วนตัว และสำหรับสินสมรสต้องแบ่งให้คู่สมรสครั้งหนึ่งก่อน จากนั้น จึงถือว่าสินสมรสอีกครั้งหนึ่งรวมถึงสินส่วนตัวของเจ้ามรดกจึงจะแบ่งให้แก่ทายาท ซึ่งคู่สมรสจะ ได้รับมรดกในสัดส่วนมากน้อยเท่าใดนั้น ต้องพิจารณาว่าได้รับมรดกร่วมกับทายาทลำดับใด แต่ อย่างไรก็ตามคู่สมรสที่มีสิทธิได้รับมรดกก็ต้องเป็นคู่สมรสที่จดทะเบียนโดยชอบด้วยกฎหมาย ดังนั้น เมื่อบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศที่ใช้ชีวิตคู่ร่วมกันไม่ถือว่ามีฐานะเป็นคู่สมรสจึงไม่ ถือว่าเป็นทายาทโดยธรรม จึงไม่มีสิทธิรับมรดกของอีกฝ่ายหนึ่งได้หากมิได้ทำพินัยกรรม กำหนดให้เป็นผู้รับทรัพย์สินมรดก แต่หากพิจารณาตามความเป็นจริงแล้วบุคคลที่มีความหลากหลาย ทางเพศที่มีชีวิตอยู่ควรจะมีสิทธิในทรัพย์สินมรดกเช่นเดียวกับคู่สมรสต่างเพศ นอกจากนี้การมีฐานะ เป็นทายาทโดยธรรมยังมีผลในการได้รับสิทธิต่าง ๆ ตามกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องด้วย

7) สิทธิหักค่าลดหย่อนภาษีตามประมวลรัษฎากร ตามบทบัญญัติแห่งประมวล รัษฎากร พ.ศ. 2481 มาตรา 47 กฎหมายอนุญาติให้ผู้มีเงินได้มีสิทธิหักค่าลดหย่อนภาษีของผู้มีเงิน ได้พึงประเมินตามมาตรา 40 เมื่อได้หักค่าใช้จ่ายตามมาตรา 42 ทวิ ถึงมาตรา 46 แล้ว เพื่อเป็นการ บรรเทาภาระภาษี โดยให้หักลดหย่อนได้ในกรณีคู่สมรสของผู้มีเงินได้รวมถึงกรณีอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง กับผู้มีเงินได้และคู่สมรสของผู้มีเงินได้อีก ตามบทบัญญัติแห่งประมวลรัษฎากรซึ่งมีผลใช้บังคับ สำหรับคนไทยทุกคนที่มีรายได้ถึงเกณฑ์ต้องมีหน้าที่ในการเสียภาษีให้แก่รัฐ แต่จากบทบัญญัติใน ส่วนของการหักค่าลดหย่อนดังกล่าวหมายความว่า ผู้ที่ตกอยู่ในฐานภาษีซึ่งเป็นผู้มีเงินได้ซึ่งตาม กฎหมายมีหน้าที่จ่ายภาษีอัตราก้าวหน้าให้แก่รัฐ กฎหมายให้สิทธิหักค่าลดหย่อนในกรณีต่าง ๆ ของ ผู้มีเงินได้และสามีหรือภริยาของตนเองได้ในกรณีคู่สมรสไม่มีเงินได้

8) สิทธิในการลงนามยินยอมรักษาพยาบาล ตามหลักทางการแพทย์ในการ รักษาพยาบาลผู้ป่วยในกรณีต่าง ๆ ตามปกติต้องได้รับความยินยอมจากตัวผู้ป่วย และในกรณีที่ ผู้ป่วยไม่สามารถให้ความยินยอมได้ด้วยตัวเอง ก็จำเป็นต้องขอความยินยอมจากญาติ ซึ่งตาม พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550 และพระราชบัญญัติสุขภาพจิต พ.ศ. 2551 ได้กำหนดว่า ญาติที่สามารถให้ความยินยอมแทนได้แก่ บุคคลซึ่งเป็นทายาทโดยธรรมตามประมวลกฎหมายแพ่ง และพาณิชย์ อันหมายถึง คู่สมรส ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน และยังรวมถึงผู้ปกครอง ผู้ปกครองดูแล ผู้พิทักษ์ หรือผู้อนุบาล และแม้กฎหมายจะกำหนดว่าหากมีความจำเป็นเร่งด่วนเพื่อความปลอดภัย แก่ชีวิตของผู้ป่วย แพทย์สามารถทำการรักษาได้โดยไม่ต้องขอความยินยอมจากผู้ป่วยหรือญาติก็ ตาม แต่ในกรณีปกตินั้น ตามหลักในการปฏิบัติแล้ว การรักษาต่าง ๆ ย่อมจำต้องได้รับความยินยอม จากผู้ป่วยหรือญาติ ซึ่งคู่สมรสตามกฎหมาย สามารถให้ความยินยอมแทนกันได้ แต่สำหรับบุคคลที่ มีความหลากหลายทางเพศที่ได้ใช้ชีวิตคู่ร่วมกันหากฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจำเป็นต้องได้รับการรักษาพยาบาล

นั้น อีกฝ่ายก็ไม่สามารถให้ความยินยอมแทนได้เพราะไม่ได้มีสถานะเป็นคู่สมรสตามกฎหมาย ดังนั้น จึงต้องให้บุคคลที่มีสถานะตามที่กฎหมายกำหนดเป็นผู้ให้ความยินยอม เท่ากับเป็นการสร้าง ขั้นตอนและความยุ่งยากให้เกิดขึ้นเพราะในบางคู่การใช้ชีวิตคู่ร่วมกันนั้นก็ไม่ได้รับการยอมรับจากบุคคลในครอบครัวของอีกฝ่าย

9) สิทธิตามกฎหมายลักษณะละเมิด ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะละเมิด กฎหมายได้บัญญัติคุ้มครองผู้เสียหายเพื่อเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นให้สามารถเรียกค่าสินไหมทดแทนได้ ได้แก่ การเรียกคืนทรัพย์สินอันผู้เสียหายต้องเสียไปเพราะละเมิด หรือใช้ราคาทรัพย์สินนั้น รวมทั้งค่าเสียหายอันจะพึงบังคับให้ใช้เพื่อความเสียหายอย่างใด ๆ อันได้เกิดขึ้นนั้นด้วย และในกรณีที่คู่สมรสถูกกระทำละเมิด สามารถเรียกค่าสินไหมทดแทนได้

3. (ร่าง) กฎหมายต้นแบบว่าด้วยการรับรองและคุ้มครองสิทธิการสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ

(ร่าง) กฎหมายต้นแบบว่าด้วยการรับรองและคุ้มครองสิทธิการสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศที่จัดทำนี้เป็นกฎหมายลำดับพระราชบัญญัติว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิการสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ พ.ศ. ... โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ในการจัดทำพระราชบัญญัติว่าด้วยการรับรองและคุ้มครองสิทธิการสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ ต้องพิจารณาถึงสาระสำคัญของการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ว่าด้วยครอบครัว และบรรพ 6 ว่าด้วยมรดก ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พระราชบัญญัติสัญญา พ.ศ. 2508 พระราชบัญญัติ แก้ไขเพิ่มเติมประมวลรัษฎากร (ฉบับที่ 44) พ.ศ. 2560 พระราชบัญญัติกองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ พ.ศ. 2539 พระราชกฤษฎีกาเงินสวัสดิการเกี่ยวกับการรักษาพยาบาล พ.ศ. 2553 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2555 พระราชบัญญัติชื้อบุคคล พ.ศ. 2505 พระราชบัญญัติค่าน้ำหนักนามหญิง พ.ศ. 2551 พระราชบัญญัติความเท่าเทียมระหว่างเพศ พ.ศ. 2558 นอกจากนี้ยังต้องคำนึงถึงหลักหลักการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน หลักความเสมอภาค หลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และหลักการห้ามเลือกปฏิบัติ เพื่อเป็นกรอบหรือแนวทางในการนำมาร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยการรับรองและคุ้มครองสิทธิการสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศต้นแบบนี้

แนวทางในการร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยการรับรองและคุ้มครองสิทธิการสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ และกฎหมายของต่างประเทศ

1. กรอบแห่งหลักสิทธิมนุษยชน ซึ่งได้พิจารณาถึงหลักการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน หลักความเสมอภาค หลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และหลักการห้ามเลือกปฏิบัติ

2. กรอบคิดตามกฎหมายระหว่างประเทศ ได้แก่ ปฎิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ. 1948 กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ. 1966 กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ค.ศ.1966 หลักการยกยอการ์ตา ค.ศ. 1945 และ อนุสัญญาและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการรับรองสิทธิขั้นพื้นฐานและสถานะในทางกฎหมายของปัจเจกชนภายใต้แนวคิดของสหภาพยุโรป

3. กรอบคิดตามกฎหมายต่างประเทศ ซึ่งได้พิจารณาหลักกฎหมายต่างประเทศ 4 ประเทศ ได้แก่ Civil Solidarity Pact ค.ศ. 1999 ประเทศฝรั่งเศส Act on Life Partnership ค.ศ. 2001 สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี The Domestic Partnership ค.ศ. 1990 ประเทศสหรัฐอเมริกา และ Civil Marriage Act ค.ศ. 2003 ประเทศแคนาดา

4. กรอบแห่งกฎหมายไทย รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บรรพ 5 ว่าด้วยครอบครัว และบรรพ 6 ว่าด้วยมรดก ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. 2508 พระราชบัญญัติ แก้ไขเพิ่มเติมประมวลรัษฎากร (ฉบับที่ 44) พ.ศ. 2560 พระราชบัญญัติกองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ พ.ศ. 2539 พระราชกฤษฎีกาเงินสวัสดิการเกี่ยวกับการรักษาพยาบาล พ.ศ. 2553 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2555 พระราชบัญญัติชื้อบุคคล พ.ศ. 2505 พระราชบัญญัติค่านำหน้านามหญิง พ.ศ. 2551 และพระราชบัญญัติความเท่าเทียมระหว่างเพศ พ.ศ. 2558

จากแนวทางการจัดทำกฎหมายและคำตอบที่ได้จากการวิจัย ทำให้ได้ร่าง (ร่าง) กฎหมายต้นแบบว่าด้วยการรับรองและคุ้มครองสิทธิการสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศที่มีโครงสร้างกฎหมาย ดังนี้

โครงสร้างกฎหมาย มี 9 หมวด 73 มาตรา

หมวด 1 ทั่วไป มี 4 มาตรา

หมวด 2 การจดทะเบียนสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ มี 8 มาตรา

หมวด 3 ความสัมพันธ์ระหว่างคู่สมรส มี 6 มาตรา

หมวด 4 ทรัพย์สินระหว่างคู่สมรส มี 27 มาตรา

หมวด 5 ความเป็นโมฆะของการจดทะเบียนสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ มี 5 มาตรา

หมวด 6 การสิ้นสุดการเป็นคู่สมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ มี 17 มาตรา

หมวด 7 การรับบุตรบุญธรรม มี 1 มาตรา

หมวด 8 มรดก มี 3 มาตรา

หมวด 9 อายุความ มี 1 มาตรา

จากประเด็นที่เป็นสาระสำคัญซึ่งนำไปสู่โครงสร้างของร่างกฎหมายต้นแบบว่าด้วยการรับรองและคุ้มครองสิทธิของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ และกระบวนการมีส่วนร่วมในการออกแบบกฎหมาย ได้นำไปสู่การจัดทำกฎหมายต้นแบบ (Model Law) จากนั้นนำไปสู่การจัดทำกฎหมายต้นแบบในรายละเอียดกำหนดเป็นมาตรา รวมทั้งสิ้น 73 มาตรา แล้วจึงนำไปรับฟังความคิดเห็น

ร่างกฎหมายนี้ได้้นำไปสู่การรับฟังความคิดเห็นตามวิธีวิทยาการวิจัยที่กำหนดไว้เพื่อให้ประชากรที่เข้าร่วมรับฟังการนำเสนอผลการวิจัยได้ร่วมวิพากษ์และให้ข้อสังเกตกับข้อเสนอแนะที่การวิจัยนี้ได้นำไปสู่การปรับปรุงแก้ไข โดยมีรายละเอียดการดำเนินการรับฟังความคิดเห็น ดังนี้

4. การรับฟังความคิดเห็น (Hearing)

ดังได้กล่าวมาแล้วว่าการรับฟังความคิดเห็นนี้เป็นการนำเสนอผลการวิจัยและร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยการคุ้มครองและสิทธิการสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ เพื่อให้ผู้เข้าร่วมรับฟังความคิดเห็นจากประชากรที่เป็นนักกฎหมาย นักวิชาการ นักสิทธิมนุษยชน บุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ นักศึกษา บุคคลทั่วไปที่สนใจ รวม 40 คน โดยจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นที่ห้องประชุมมหาวิทยาลัยศรีปทุม กรุงเทพมหานคร วันที่ 7 พฤศจิกายน พ.ศ. 2562 ปรากฏผล ดังนี้

จากผลการวิจัยที่ได้นำเสนอต่อการรับฟังความคิดเห็นที่เป็นร่างกฎหมายมีโครงสร้างของกฎหมาย 73 มาตรานั้น ผู้เข้าร่วมรับฟังความคิดเห็นได้ร่วมวิพากษ์และให้ข้อสังเกตกับข้อเสนอแนะคือ

1) ให้ตัดคำว่าเพศกำเนิดออก เนื่องจากร่างกฎหมายที่จัดทำนั้นมีบทบัญญัติเรื่องเพศกำเนิดในมาตรา 3 โดยมีเหตุผลว่าจะทำให้สภาพปัญหาเกี่ยวกับอัตลักษณ์ทางเพศ วิธีทางเพศถูกตัดออกไปได้

2) ให้เพิ่มคำว่า เงินเดือน เนื่องจากบทบัญญัติที่ร่างนั้น ไม่มีบทบัญญัติกำหนดให้เงินเดือนของกลุ่มสมรสเป็นสินส่วนตัวในมาตรา 21 (2) โดยมีเหตุผลว่า โดยทั่วไปบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศจะมีรายได้ของกลุ่มสมรสเองอยู่แล้วและการใช้จ่ายของพวกเขาก็จะเป็นอิสระต่อกันดังนั้นหากมีการสมรสกันตามกฎหมายทรัพย์สินที่ได้มาก็จะเป็นสินสมรส ดังนั้นกฎหมายจึงควรมี

ความชัดเจนตามบริบทการดำเนินชีวิตของพวกเขาด้วยการกำหนดไว้ในกฎหมายว่าเป็นสินส่วนตัว

3) ให้ตัดร่างบทบัญญัติที่ห้ามบุคคลที่จะเป็นพยานการสมรสที่เป็นบุคคลที่หูหนวกหรือเป็นใบ้ ออกเพราะจะทำให้เกิดความไม่เสมอภาคระหว่างคนปกติกับคนพิการ แต่การวิจัยนี้เห็นว่าโดยหลักการทำนิติกรรมหรือสัญญาทั่วไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ก็ไม่สามารถเป็นพยานในการทำนิติกรรมหรือสัญญาทั่วไปได้เพราะถือว่าเป็นบุคคลไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถ ซึ่งการเป็นพยานในการสมรสของผู้อื่นไม่ได้เป็นการทำนิติกรรมหรือสัญญาของตนเองเป็นเพียงการรับรองการสมรสของผู้อื่นจึงไม่น่าจะเกี่ยวข้องกับเสมอภาคของบุคคล การวิจัยจึงยังคงบทบัญญัติในส่วนนี้ไว้ในร่างกฎหมาย

จากผลการรับฟังความคิดเห็นดังกล่าวการวิจัยจึงได้นำไปปรับปรุงไขร่างกฎหมายต้นแบบว่าด้วยการรับรองและคุ้มครองสิทธิการสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศโดยมีรายละเอียด ดังนี้

5. โครงสร้างกฎหมายต้นแบบว่าด้วยการรับรองและคุ้มครองสิทธิของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ

จากการจัดทำกฎหมายต้นแบบว่าด้วยการรับรองและคุ้มครองสิทธิการสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ มีข้อค้นพบก่อนการรับฟังความคิดเห็น (Hearing) มีโครงสร้างกฎหมาย 9 หมวด 73 มาตรา แต่เมื่อได้นำโครงสร้างของกฎหมายทั้ง 73 มาตรา ผู้การรับฟังความคิดเห็น (Hearing) ผลของการวิพากษ์ ข้อเสนอแนะและข้อเสนอแนะ ทำให้การวิจัยนี้ได้ปรับปรุงใหม่ให้ลดลงเหลือเป็น 48 มาตรา โดยแยกออกมาเป็น 9 หมวด 48 มาตรา ดังรายละเอียดต่อไปนี้

หมวด 1 ทั่วไป มี 4 มาตรา

หมวด 2 การจดทะเบียนสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ มี 7 มาตรา

หมวด 3 ความสัมพันธ์ระหว่างคู่สมรส มี 5 มาตรา

หมวด 4 ทรัพย์สินระหว่างคู่สมรส มี 13 มาตรา

หมวด 5 ความเป็นโมฆะของการจดทะเบียนสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ มี 4 มาตรา

หมวด 6 การสิ้นสุดการเป็นคู่สมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ มี 10 มาตรา

หมวด 7 การรับบุตรบุญธรรม มี 1 มาตรา

หมวด 8 มรดก มี 3 มาตรา

หมวด 9 อายุความ มี 1 มาตรา

ในการจัดทำกฎหมายจะมีการกำหนดเหตุผลในการจัดทำและการจัดทำร่างกฎหมายต้นแบบนี้ได้กำหนดเป็นหลักการและเหตุผลในการตรากฎหมาย ดังนี้

หลักการและเหตุผลในการตรากฎหมาย

ในปัจจุบันบริบทของการให้ความสำคัญต่อการเคารพในสิทธิมนุษยชนของมนุษย์ทั่วโลกมีเพิ่มมากขึ้นจนปรากฏเป็นข่าวให้ได้รับรู้ถึงการเรียกร้องสิทธิในด้านต่าง ๆ ที่มนุษย์พึงจะได้รับ โดยการนำเอาการมีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และความเสมอภาคที่จะได้รับการรับรองซึ่งเป็นปัญหาประการหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับสิทธิในด้านต่าง ๆ จากความเป็นมนุษย์ไม่ว่าจะอยู่ในสถานะใด หรือมีเพศสภาพใด ก็ถือว่าเป็นมนุษย์เหมือนกัน จึงเกิดการเรียกร้องสิทธิจากคนที่มีจิตใจในด้านความรักและความต้องการทางเพศที่แตกต่างจากเพศสภาพที่เป็นอยู่ในการเรียกร้องให้มีการคุ้มครองสิทธิที่จะอยู่ร่วมกันฉันท์สามีภรรยา และก็ปรากฏชัดว่ามีหลายประเทศให้การคุ้มครองด้วยการมีกฎหมายรองรับ สำหรับประเทศไทยเป็นภาคีสหประชาชาติที่ให้การรับรองปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ. 1948 ที่มีผลผูกพันประเทศที่จะต้องคุ้มครองสิทธิของคนไทยให้สอดคล้องกับสิทธิมนุษยชน ซึ่งปัจจุบันยังไม่มีการป้องกันการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมระหว่างเพศที่ชัดเจน ส่งผลให้บุคคลซึ่งถูกเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมระหว่างเพศไม่ได้รับความคุ้มครองและไม่ได้รับความเป็นธรรมเท่าที่ควร สมควรมีกฎหมายเพื่อกำหนดมาตรการคุ้มครองผู้ถูกเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมระหว่างเพศ และป้องกันมิให้มีการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมระหว่างเพศ ดังนั้นเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาดังกล่าวจึงสมควรที่จะมีการตรากฎหมายในการรับรองและคุ้มครองสิทธิการสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศเพื่อให้เป็นกฎหมายที่สามารถแสดงถึงการให้การรับรองและคุ้มครองสิทธิการสมรสและความเสมอภาคแก่บุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ ดังเช่นคนไทยทั่วไป

ตารางที่ 5.5 ร่างกฎหมายต้นแบบว่าด้วยการรับรองและคุ้มครองสิทธิการสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ พ.ศ. ... พร้อมหลักการและเหตุผล

มาตรา	ร่างกฎหมายต้นแบบว่าด้วยการรับรองและคุ้มครองสิทธิการสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ พ.ศ. ...	หลักการและเหตุผล
หมวด 1		
1	พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติว่าด้วยการรับรองและคุ้มครองสิทธิของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ พ.ศ.”	เพื่อคุ้มครองสิทธิการสมรสโดยเน้นไปที่บุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศโดยเฉพาะ

มาตรา	ร่างกฎหมายต้นแบบว่าด้วยการรับรองและคุ้มครองสิทธิการสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ พ.ศ. ...	หลักการและเหตุผล
2	พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันถัดจากวันประกาศ ในราชกิจจานุเบกษา	เพื่อให้มีการเตรียมความพร้อมของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องก่อนที่กฎหมายจะมีผลใช้บังคับ
3	ในพระราชบัญญัตินี้ (1) “การจดทะเบียน” หมายความว่า การจดข้อความลงในทะเบียนเพื่อความสมบูรณ์ในการสมรส ตามพระราชบัญญัตินี้ (2) “คู่สมรส” หมายความว่า บุคคลสองคนซึ่งเป็นเพศเดียวกันและได้จดทะเบียนสมรสตามพระราชบัญญัตินี้ (3) “บุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ” หมายความว่า บุคคลที่มีเพศกำเนิดไม่ตรงเพศสภาพหรือที่มีการแสดงออกที่แตกต่างจากเพศโดยกำเนิด (4) “นายทะเบียน” หมายความว่า เจ้าพนักงานซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งเพื่อปฏิบัติการ ตามพระราชบัญญัตินี้ (5) “แบบการจดทะเบียน” หมายถึง แบบในการจดทะเบียนตามพระราชบัญญัตินี้ (6) “ศาล” หมายถึง ศาลเยาวชนและครอบครัว (7) “รัฐมนตรี” หมายถึง รัฐมนตรีผู้รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้	เพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกันระหว่างประชาชนและเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติตามกฎหมาย
4	ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้มีอำนาจออกกฎกระทรวง ระเบียบ หรือประกาศเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้ ทั้งนี้ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับอำนาจหน้าที่ของตน กฎกระทรวง ระเบียบ หรือประกาศนั้น เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้	เพื่อให้แต่ละกระทรวงสามารถกฎ ระเบียบ หรือประกาศได้ในส่วนที่เป็นอำนาจของตนเอง
หมวด 2		
5	การจดทะเบียนสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศตามพระราชบัญญัตินี้จะทำได้ต่อเมื่อบุคคลทั้งสอง	บุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศมีอารมณ์อ่อนไหว

มาตรา	ร่างกฎหมายต้นแบบว่าด้วยการรับรองและคุ้มครองสิทธิการสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ พ.ศ. ...	หลักการและเหตุผล
	บรรลุนิติภาวะแล้วตามกฎหมาย และมีสัญชาติไทยหรือฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีสัญชาติไทย หลักเกณฑ์ และวิธีการจดทะเบียนให้เป็นไปตามที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวงซึ่งออกโดย กระทรวงมหาดไทย	ดังนั้นจึงต้องเป็นบุคคลที่บรรลุนิติภาวะ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 19 บุคคลย่อมพ้นจากภาวะผู้เยาว์และบรรลุนิติภาวะ เมื่อมีอายุสี่สิบปีบริบูรณ์
6	<p>การจดทะเบียนตามพระราชบัญญัตินี้</p> <p>(1) จะทำที่หน่วยงานใด ๆ ตามที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวงก็ได้</p> <p>(2) เมื่อมีการร้องขอให้จดทะเบียนสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศให้นายทะเบียนรับจดทะเบียนสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ ให้การจดทะเบียนสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศนั้น จะขอให้นายทะเบียนไปดำเนินการนอกสำนักทะเบียนรับจดทะเบียนคู่สมรสก็ได้ แต่ต้องเสียค่าธรรมเนียมตามอัตราที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง</p>	การจดทะเบียนสมรสจะทำที่ไหนก็ได้ผู้ที่ต้องไปดำเนินการจดทะเบียนสมรส ต้องเป็น นายทะเบียน โดยคู่สมรส จะต้องเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายเอง
7	การจดทะเบียนสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ จะกระทำได้อีกเมื่อบุคคลทั้งสองฝ่ายยื่นคำร้องขอตามแบบที่ กระทรวงมหาดไทยกำหนด และให้แสดงความยินยอมปรากฏโดยเปิดเผยต่อหน้านายทะเบียน และให้นายทะเบียน บันทึกความยินยอมนั้นไว้ด้วย เมื่อนายทะเบียนรับจดทะเบียน ผู้ร้องต้องลงลายมือชื่อไว้เป็นสำคัญในทะเบียนต่อหน้านายทะเบียน และต่อหน้าพยานสองคน ซึ่งต้องลงลายมือชื่อไว้ในทะเบียนในขณะนั้นด้วย แต่ถ้าผู้ร้องไม่สามารถลงลายมือชื่อได้ โดยวิธีใดวิธีหนึ่ง ให้นายทะเบียนหมายเหตุไว้ในทะเบียน	เพื่อจะได้ทำถูกต้องตามแบบ หากไม่ทำถูกต้องตามแบบจะเป็นโมฆะ และต้องแจ้งนายทะเบียน

มาตรา	ร่างกฎหมายต้นแบบว่าด้วยการรับรองและคุ้มครองสิทธิการสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ พ.ศ. ...	หลักการและเหตุผล
8	<p>การจดทะเบียนสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศจะกระทำมิได้ในกรณีดังต่อไปนี้</p> <p>(1) ถ้าฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเป็นคนวิกลจริตหรือบุคคลที่ศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ</p> <p>(2) ถ้าบุคคลทั้งสองฝ่ายเป็นญาติสืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปหรือลงมาก็ดี เป็นพี่น้องร่วม บิดามารดาหรือร่วมแต่บิดาหรือมารดาก็ดี ความเป็นญาติดังกล่าวมานี้ให้ถือตามสายโลหิต โดยไม่คำนึงว่า จะเป็นญาติโดยชอบด้วยกฎหมายหรือไม่</p> <p>(3) มีสามีหรือภรรยาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ว่าด้วยครอบครัว หรือได้จดทะเบียนสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศอยู่ก่อนแล้ว</p> <p>(4) บุคคลทั้งสองฝ่ายมีความสัมพันธ์เป็นผู้รับบุตรบุญธรรมและบุตรบุญธรรม</p>	<p>การที่กำหนดเพื่อให้บุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศเข้าใจการสมรสว่าถ้าเป็นบุคคลเหล่านี้จะไม่สามารถที่จะทำการสมรสกันได้</p>
9	<p>การจดทะเบียนสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศตามพระราชบัญญัตินี้ในต่างประเทศให้ดำเนินการตามหลักเกณฑ์ และวิธีการที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง ในกรณีที่บุคคลทั้งสองฝ่ายประสงค์จะจดทะเบียนการครองคู่แบบครอบครัวตามกฎหมายไทยให้พนักงานทูต หรือกงสุลไทยเป็นนายทะเบียน</p>	<p>เพื่อให้เป็นไปตามกฎกระทรวงเพื่อให้เป็นแบบเดียวกัน ส่วนการดำเนินการต้องไปทำที่สถานทูตของกงสุลไทยถ้าเป็นกรณีต่างประเทศ</p>
10	<p>บุคคลที่จะเป็นพยานตามพระราชบัญญัตินี้ไม่ได้ คือ</p> <p>(1) บุคคลซึ่งยังไม่บรรลุนิติภาวะ</p> <p>(2) บุคคลวิกลจริตหรือบุคคลซึ่งศาลสั่งให้เป็นคนเสมือนไร้ความสามารถ</p> <p>(3) บุคคลที่หูหนวก เป็นใบ้ หรือจักษุบอดทั้งสองข้าง</p>	<p>เนื่องจากบุคคลเหล่านี้เป็นบุคคลที่หย่อนความสามารถตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์</p>
11	<p>ให้ทะเบียนสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศสิ้นสุดการเป็นคู่สมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทาง</p>	

มาตรา	ร่างกฎหมายต้นแบบว่าด้วยการรับรองและคุ้มครองสิทธิการสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ พ.ศ. ...	หลักการและเหตุผล
	เพศ เป็น ไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไข ตามพระราชบัญญัติฉบับนี้	
หมวด 3		
12	ให้นำบทบัญญัติเกี่ยวกับสถานะ สิทธิ หน้าที่ ความรับผิดชอบหรือการอื่นใดของกลุ่มสมรสหรือสามีภรรยา ตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาใช้บังคับกับคู่สมรสด้วยโดยอนุโลมเพียงเท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้ เว้นแต่กรณีโดยสภาพจะพึงมีเฉพาะแก่ชายและหญิงเท่านั้น	บุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศควรมีสถานะ สิทธิ หน้าที่ ความรับผิดชอบเท่าเทียมสามีภรรยา เนื่องจากทุกคนย่อมมีศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ไม่ว่าบุคคลนั้นจะเป็นเพศชาย เพศหญิง หรือเป็นบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศก็ตาม ย่อมมีความเป็นมนุษย์และมีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์อย่างเท่าเทียมกันมีสถานะ สิทธิไม่ต่างจากเพศ ชาย หญิง
13	คู่สมรสต้องอยู่กินด้วยกันฉันสามีภรรยา ต้องช่วยเหลืออุปการะเลี้ยงดูกันตามความสามารถ และฐานะของตน	ในระหว่างที่เป็นคู่สมรสเท่านั้น
14	ในกรณีที่คู่สมรสไม่สามารถอยู่ร่วมกันโดยปกติสุขได้ หรือถ้าการอยู่ร่วมกันจะเป็นอันตราย แก่กายหรือจิตใจหรือทำลายความผาสุกอย่างมาก คู่สมรสฝ่ายที่ไม่สามารถที่จะอยู่ร่วมกันโดยปกติ สุขได้ หรือฝ่ายที่จะต้องรับอันตรายหรือถูกทำลายความผาสุก อาจร้องต่อศาลเพื่อให้มีคำสั่งอนุญาตให้ตนอยู่ต่างหาก ในระหว่างที่เหตุนั้น ๆ ยังมีอยู่ก็ได้ ในกรณีเช่นนี้ศาลจะกำหนดจำนวนค่าอุปการะเลี้ยงดูให้ฝ่ายหนึ่งจ่ายให้แก่อีกฝ่ายหนึ่ง ตามควรแก่พฤติการณ์ก็ได้	

มาตรา	ร่างกฎหมายต้นแบบว่าด้วยการรับรองและคุ้มครองสิทธิการสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ พ.ศ. ...	หลักการและเหตุผล
15	ในกรณีที่ศาลสั่งให้คู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเป็นคนไร้ความสามารถหรือเสมือน ไร้ความสามารถ คู่สมรสอีกฝ่ายย่อมเป็นผู้อนุบาลหรือผู้พิทักษ์ แต่เมื่อผู้มีส่วนได้เสียหรืออัยการร้องขอ และถ้ามีเหตุสำคัญ ศาลจะตั้งผู้อื่นเป็นผู้อนุบาลหรือผู้พิทักษ์ก็ได้	
16	สมรสตามบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้มีอำนาจจัดการจัดการแทนผู้เสียหายเช่นเดียวกับสามีหรือภรรยาตามมาตรา 3 และมาตรา 5 (2) แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา	
หมวด 4		
17	ถ้าคู่สมรสมิได้ทำสัญญากันไว้ในเรื่องทรัพย์สินเป็นพิเศษก่อนจดทะเบียนสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ ความสัมพันธ์ระหว่างคู่สมรสในเรื่องทรัพย์สินนั้น ให้บังคับตามพระราชบัญญัตินี้มาตรา 25 ถ้าข้อความใดในสัญญาก่อนจดทะเบียนคู่สมรสขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดี ของประชาชน หรือระบุให้ใช้กฎหมายของประเทศอื่นบังคับเรื่องทรัพย์สินนั้น ข้อความนั้น ๆ เป็นโมฆะ	
18	สัญญาก่อนจดทะเบียนสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศเป็นโมฆะ ถ้ามิได้จัดแจ้งข้อตกลงกันเป็นสัญญาก่อนจดทะเบียนคู่สมรสนั้นไว้ในทะเบียนคู่สมรสพร้อมกับการจดทะเบียนคู่สมรสหรือมิได้ทำเป็นหนังสือลงลายมือชื่อ คู่สมรสและพยานอย่างน้อยสองคนแนบท้ายทะเบียนสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ และได้จดไว้ในทะเบียนสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศพร้อมกับการจดทะเบียนสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศว่าได้มีสัญญานั้นแนบไว้	

มาตรา	ร่างกฎหมายต้นแบบว่าด้วยการรับรองและคุ้มครองสิทธิการสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ พ.ศ. ...	หลักการและเหตุผล
19	เมื่อจดทะเบียนสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศแล้วจะเปลี่ยนแปลงเพิกถอนสัญญา ก่อนจดทะเบียนสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศนั้น ไม่ได้ นอกจากจะได้รับอนุญาตจากศาล เมื่อได้มีคำสั่งของศาลถึงที่สุด ให้เปลี่ยนแปลงเพิกถอนสัญญา ก่อนจดทะเบียนสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศแล้ว ให้ศาลแจ้งไปยังนายทะเบียน เพื่อจดทะเบียนสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ ข้อความในสัญญา ก่อนจดทะเบียนสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ ไม่มีผลกระทบกระเทือนถึงสิทธิของบุคคลภายนอก ผู้ทำการโดยสุจริต ไม่ว่าจะได้เปลี่ยนแปลงเพิกถอน โดยคำสั่งของศาลหรือไม่ก็ตาม	
20	สัญญาที่เกี่ยวกับทรัพย์สินใดที่คู่สมรสได้ทำไว้ต่อกัน ในระหว่างเป็นคู่สมรสกันนั้น ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะบอกล้างเสียในเวลาใดที่เป็นคู่สมรสกันอยู่หรือภายในกำหนดหนึ่งปีนับแต่วัน ที่ขาดจากการเป็น คู่สมรส กันก็ได้ แต่ไม่กระทบกระเทือนถึงสิทธิของบุคคลภายนอกผู้กระทำการโดยสุจริต	
21	ทรัพย์สินคู่สมรส นอกจากที่ได้แยกไว้เป็นสินส่วนตัวย่อมเป็นทรัพย์สินร่วมกันของคู่สมรส สินส่วนตัวได้แก่ทรัพย์สิน (1) ที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีอยู่ก่อนจดทะเบียนสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ (2) ที่เป็นเงินเดือน เครื่องใช้สอยส่วนตัว เครื่องแต่งกาย หรือเครื่องประดับกายตามควรแก่ฐานะ หรือเครื่องมือเครื่องใช้ที่จำเป็น ในการประกอบอาชีพ หรือวิชาชีพของคู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง (3) ที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้มาภายหลังจดทะเบียน	เนื่องจากบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศส่วนใหญ่ใช้เงินเดือนแยกกัน

มาตรา	ร่างกฎหมายต้นแบบว่าด้วยการรับรองและคุ้มครองสิทธิการสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ พ.ศ. ...	หลักการและเหตุผล
	<p>สมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ โดยการรับมรดกหรือโดยการให้โดย เสน่หา สิ้นส่วนตัวตามวรรคก่อนหน้านี้ ถ้าได้แลกเปลี่ยนเป็นทรัพย์สินอื่นก็ดี ชื่อทรัพย์สินอื่นมาก็ดี หรือขายได้มาเป็นเงินมาก็ดี ทรัพย์สินอื่นหรือเงินที่ได้มานั้นเป็นสินส่วนตัว สินส่วนตัวที่ถูกทำลายไปทั้งหมดหรือแต่บางส่วน แต่ได้ทรัพย์สินอื่นหรือเงินมาทดแทน ทรัพย์สินอื่นหรือเงินที่ได้มานั้นเป็นสินส่วนตัว สินส่วนตัวของกลุ่มสมรสฝ่ายใด ฝ่ายนั้นเป็นผู้จัดการ</p>	
22	<p>ทรัพย์สินร่วมกันของกลุ่มสมรสได้แก่ทรัพย์สิน</p> <p>(1) ที่กลุ่มสมรสได้มาภายหลังจดทะเบียนสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ</p> <p>(2) ที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้มาภายหลังจดทะเบียนสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศโดยพินัยกรรมหรือโดยการให้เป็นหนังสือ เมื่อพินัยกรรมหรือหนังสือยกให้ระบุว่าเป็นทรัพย์สินกลุ่มสมรส</p> <p>(3) ที่เป็นดอกผลของสินส่วนตัว ถ้ากรณีเป็นที่สงสัยว่าทรัพย์สินอย่างหนึ่งเป็นทรัพย์สินร่วมกันของกลุ่มสมรสหรือไม่ ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นทรัพย์สินร่วมกันของกลุ่มสมรส ทรัพย์สินร่วมกันของกลุ่มสมรสใดเป็นจำพวกที่ระบุไว้ในมาตรา 456 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หรือที่มีเอกสารเป็นสำคัญ กลุ่มสมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะร้องขอให้ลงชื่อตนเป็นเจ้าของร่วมกัน ในเอกสารนั้นก็ได้</p>	
23	<p>กลุ่มสมรสต้องจัดการทรัพย์สินร่วมกันของกลุ่มสมรสตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ให้นำมาตรา 1476 มาตรา 1476/1 มาตรา 1478 มาตรา 1479 มาตรา 1480 มาตรา 1481 มาตรา 1482 มาตรา 1483 มาตรา 1484 มาตรา 1485 มาตรา 1486 และมาตรา 1487 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ใช้</p>	

มาตรา	ร่างกฎหมายต้นแบบว่าด้วยการรับรองและคุ้มครองสิทธิการสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ พ.ศ. ...	หลักการและเหตุผล
	บังคับโดยอนุโลม	
24	ถ้าคู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งต้องรับผิดชอบเป็นส่วนตัวเพื่อชำระหนี้ที่ก่อไว้ก่อน หรือภายหลัง จดทะเบียนคู่สมรส ให้นำความในมาตรา 1488 มาตรา 1489 และมาตรา 1490 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ใช้บังคับโดยอนุโลม	
25	ถ้าคู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งต้องคำพิพากษาให้ล้มละลาย ทรัพย์สินคู่สมรสย่อมแยกจากกัน โดยอำนาจกฎหมายนับแต่วันที่ศาลพิพากษาให้ล้มละลายนั้น	
26	คู่สมรสซึ่งเป็นผู้อนุบาลของคู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งที่ถูกศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ มีอำนาจจัดการสินส่วนตัวของคู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งและมีอำนาจจัดการทรัพย์สินร่วมกันระหว่างคู่สมรสแต่ผู้เดียว แต่การจัดการสินส่วนตัวและทรัพย์สินร่วมกันของคู่สมรสตามกรณีทีระบุไว้ในมาตรา 23 วรรคหนึ่ง คู่สมรสนั้นจะจัดการไม่ได้ เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากศาล ในกรณีที่ศาลสั่งให้คู่สมรสฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดเป็นคนไร้ความสามารถและศาลเห็นไม่สมควรให้คู่สมรสอีกฝ่ายเป็นผู้อนุบาล และตั้งบิดาหรือมารดาหรือบุคคลภายนอกเป็นผู้อนุบาล ในกรณีเช่นว่านี้ ให้ผู้อนุบาลเป็นผู้จัดการทรัพย์สินร่วมกันของคู่สมรสร่วมกับกับคู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่ง เว้นแต่ถ้ามีเหตุสำคัญอันจะเกิดความเสียหาย แก่คนไร้ความสามารถ ศาลจะสั่งเป็นอย่างอื่นก็ได้ อย่างไรก็ตาม เมื่อมีกรณีดังกล่าวตามวรรคสอง คู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งมีสิทธิร้องขอต่อศาลให้สั่ง แยกทรัพย์สินร่วมกันของคู่สมรสได้	
27	เมื่อได้แยกทรัพย์สินร่วมกันของคู่สมรสตามมาตรา 23 หรือมาตรา 24 ให้ส่วนที่แยกออกตกเป็นสินส่วนตัวของคู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง และบรรดาทรัพย์สินที่ฝ่ายใด ได้มาในภายหลัง ไม่ให้ถือเป็นทรัพย์สินร่วมกันของคู่สมรสแต่ให้	

มาตรา	ร่างกฎหมายต้นแบบว่าด้วยการรับรองและคุ้มครองสิทธิการสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ พ.ศ. ...	หลักการและเหตุผล
	เป็นสินส่วนตัวของฝ่ายนั้น และทรัพย์สินร่วมกัน ของคู่สมรสที่คู่สมรสได้มาโดยพินัยกรรมหรือโดยการให้เป็นหนังสือตามมาตรา 21 (2) ในภายหลัง ให้ตกเป็นสินส่วนตัวของคู่สมรสแต่ละฝ่าย ฝ่ายละครึ่ง ดอกผลของสินส่วนตัวที่ได้มาหลังจากที่ได้แยกทรัพย์สินร่วมกันของคู่สมรสแล้วให้เป็นสินส่วนตัว	
28	เมื่อศาลได้มีคำพิพากษาหรือคำสั่งถึงที่สุดตามความในมาตรา 23 อันเป็นคุณแก่ผู้ร้องขอ หรือตามมาตรา 24 หรือมาตรา 26 หรือเมื่อคู่ชีวิตฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดพ้นจากการเป็นบุคคลล้มละลาย ให้ศาลแจ้งไปยังนายทะเบียนเพื่อจดทะเบียนในทะเบียนสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ	
29	ในกรณีไม่มีทรัพย์สินร่วมกันของคู่สมรสแล้ว คู่สมรสแต่ละฝ่ายต้องช่วยกันออก ค่าใช้จ่ายสำหรับการบ้านการเรือนตามส่วนมากและน้อยแห่งสินส่วนตัวของตน	
หมวด 5		
30	การจดทะเบียนสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศจะเป็น โฆษะก็แต่เฉพาะที่ตามพระราชบัญญัตินี้มาตรา 9	
31	การจดทะเบียนคู่สมรสที่ฝ่าฝืน มาตรา 7 และมาตรา 8 (1) (2) (3) ยกเว้น (4) ให้เป็น โฆษะ	
32	คำพิพากษาของศาลเท่านั้นที่จะแสดงว่าการจดทะเบียนสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศเป็น โฆษะ ที่ฝ่าฝืน มาตรา 7 มาตรา 8 (1) (2) กรณีสมรสเป็น โฆษะเพราะฝ่าฝืนมาตรา 8 (3) บุคคลผู้มีส่วนได้ส่วนเสียคนใด คนหนึ่งจะกล่าวอ้างขึ้นหรือจะร้องขอให้ศาลพิพากษาว่าการจดทะเบียนสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศเป็น โฆษะก็ได้ ในกรณีที่ศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าการจดทะเบียนสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศใด	

มาตรา	ร่างกฎหมายต้นแบบว่าด้วยการรับรองและคุ้มครองสิทธิการสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ พ.ศ. ...	หลักการและเหตุผล
	เป็น โฆษะให้ศาลแจ้งไปยัง นายทะเบียน เพื่อบันทึกความเป็น โฆษะไว้ในทะเบียนสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ	
33	การจดทะเบียนสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศที่เป็น โฆษะ ไม่ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ทางทรัพย์สินระหว่างคู่สมรส ทรัพย์สินที่ฝ่ายใดมีหรือได้มาไม่ว่าก่อนหรือหลัง การจดทะเบียนสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ รวมทั้งดอกผลคงเป็นของฝ่ายนั้น ส่วนบรรดาทรัพย์สินที่ทำมาหาได้ร่วมกันให้แบ่ง คนละครึ่ง เว้นแต่เงินเดือน	
หมวด 6		
34	การจดทะเบียนสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศที่เป็น โฆษะ ไม่กระทบถึงสิทธิของบุคคลภายนอกผู้กระทำการโดยสุจริตซึ่งได้มาก่อนมีการบันทึกความเป็น โฆษะไว้ในทะเบียนสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศตามพระราชบัญญัตินี้ มาตรา 7	
35	การเป็นคู่สมรสย่อมสิ้นสุดลงด้วยความตาย ตายโดยธรรมชาติ การสมัครใจเลิกการเป็นคู่สมรส ตามมาตรา 36 ศาลพิพากษาให้เพิกถอนเหตุ โฆษะ ตามมาตรา 32 เหตุ โฆษะตามมาตรา 37 หรือศาลพิพากษาเลิกการเป็นคู่สมรสตามมาตรา 38	
36	เมื่อได้จดทะเบียนสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศตามกฎหมายนี้ การสมัครใจเลิกกันจากการเป็นคู่สมรส จะสมบูรณ์ต่อเมื่อคู่สมรสได้จดทะเบียนเลิกจากการเป็นคู่สมรสนั้นแล้ว โดยต้องทำเป็นหนังสือและมีพยานลงชื่ออย่างน้อยสองคนต่อหน้านายทะเบียน	
37	เหตุที่จะขอให้ศาลพิพากษาเพิกถอนการจดทะเบียนสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ มีดังต่อไปนี้	

มาตรา	ร่างกฎหมายต้นแบบว่าด้วยการรับรองและคุ้มครองสิทธิการสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ พ.ศ. ...	หลักการและเหตุผล
	<p>(1) การฝ่าฝืนเงื่อนไขการจดทะเบียนสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ ตามมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัตินี้</p> <p>(2) การจดทะเบียนสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศที่ได้กระทำโดยสำคัญผิด ถูกกลั่นแกล้งหรือถูกข่มขู่ และให้นำบทบัญญัติ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1505 ถึง มาตรา 1508 และให้นำบทบัญญัติว่าด้วย ผลของการเพิกถอนการจดทะเบียนสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศตามมาตรา 1511 ถึง 1513 มาบังคับใช้โดยอนุโลม</p>	
38	เหตุฟ้องเลิกการเป็นคู่สมรส ให้นำมาตรา 1516 มาตรา 1517 มาตรา 1518 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาใช้บังคับโดยอนุโลม	
39	<p>ในกรณีที่คู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเป็นคนวิกลจริตและมีเหตุเลิกการเป็นคู่สมรส เกิดขึ้น ไม่ว่าเหตุนั้นจะได้เกิดขึ้นก่อนหรือภายหลังการเป็นคนวิกลจริต ให้บุคคลซึ่งอาจร้องขอต่อศาลให้สั่งให้ บุคคลวิกลจริตเป็นคนไร้ความสามารถตาม มาตรา 15 มีอำนาจฟ้องคู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งขอให้ศาลพิพากษาให้ เลิกการเป็นคู่สมรสขาดจากกันและแบ่งทรัพย์สินได้ ในกรณีเช่นว่านี้ ถ้ายังมีได้มีคำสั่งของศาล แสดงว่าคู่สมรส ซึ่งวิกลจริตเป็นคนไร้ความสามารถ ก็ให้บุคคลดังกล่าวร้องขอ ต่อศาลในคดีเดียวกันนั้นให้ศาลมีคำสั่งว่าคู่สมรส ซึ่งวิกลจริตนั้นเป็นคนไร้ความสามารถเมื่อบุคคลดังกล่าวเห็นสมควรจะร้องขอต่อศาลให้มีคำสั่งตาม มาตรา 60 หรือ ร้องขอต่อศาล ให้มีคำสั่งชั่วคราวระหว่างการพิจารณาตาม มาตรา 1530 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ด้วยก็ได้</p> <p>ในกรณีที่คู่สมรสซึ่งถูกอ้างว่าเป็นคนวิกลจริต ยัง</p>	

มาตรา	ร่างกฎหมายต้นแบบว่าด้วยการรับรองและคุ้มครองสิทธิการสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ พ.ศ. ...	หลักการและเหตุผล
	ไม่ได้ถูกสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ หากศาล เห็นว่าคู่สมรสนั้นยังไม่เป็นคนที่ต้องสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถก็ให้ยกฟ้องคดีนั้นเสีย ถ้าเห็นว่าเป็น บุคคลที่ต้องสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ แต่ยังไม่สมควรจะให้มีการเลิกการเป็นคู่สมรส ก็ให้ศาลสั่งให้คู่สมรสนั้น เป็นคนไร้ความสามารถ โดยจะไม่ตั้งเรื่องผู้อนุบาลหรือจะตั้งผู้อื่นเป็นผู้อนุบาลตามมาตรา 15 ก็ได้	
40	ในกรณีการจดทะเบียนคู่สมรสตามกฎหมายนั้น การเลิกการเป็นคู่สมรสโดยความยินยอม ของคู่สมรสทั้งสองฝ่าย มีผลนับแต่เวลาจดทะเบียนยุติการเป็นคู่สมรสเป็นต้นไป การเลิกการเป็นคู่สมรส โดยคำพิพากษา มีผลแต่เวลาที่คำพิพากษาดังกล่าวถึงที่สุด แต่จะอ้างเป็นเหตุเสื่อมสิทธิของบุคคลภายนอกผู้ทำการโดยสุจริตไม่ได้ เว้นแต่จะได้จดทะเบียนเลิกการเป็นคู่สมรสนั้นแล้ว	
41	การจดทะเบียนคู่สมรสที่ฝ่าฝืน มาตรา 5 มาตรา 7 และ มาตรา 8 แห่งพระราชบัญญัตินี้ ไม่เป็นเหตุให้บุคคลที่จดทะเบียนคู่สมรสโดยสุจริตเสื่อมเสียสิทธิที่ได้มาเพราะการจดทะเบียนคู่สมรสก่อนมีคำพิพากษาดังกล่าวให้เพิกถอนการจดทะเบียนสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ แต่การจดทะเบียนสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ ที่ฝ่าฝืน มาตรา 8 ไม่ทำให้คู่สมรส เกิดสิทธิรับมรดกในฐานะทายาทโดยธรรมของคู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่ง	
42	เมื่อการสมรสสิ้นสุดลงตามพระราชบัญญัตินี้ ให้แบ่งทรัพย์สินร่วมกันและแบ่งความรับผิดชอบในหนี้ที่จะต้องรับผิดชอบกันตามมาตรา 1533 มาตรา 1534 มาตรา 1535 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาใช้บังคับโดยอนุโลม	
43	ให้นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บรรพ 5 ว่าด้วยการสิ้นสุด แห่งการสมรส ผลการเพิกถอน	

มาตรา	ร่างกฎหมายต้นแบบว่าด้วยการรับรองและคุ้มครองสิทธิการสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ พ.ศ. ...	หลักการและเหตุผล
	การสมรส มาใช้บังคับกับ การสิ้นสุดของการจดทะเบียนสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ โดยอนุโลม	
หมวด 7		
44	ให้นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 หมวด 4 ว่าด้วยบุตรบุญธรรม มาใช้บังคับกับสิทธิและหน้าที่ในการรับบุตรบุญธรรมของกลุ่มสมรสตามพระราชบัญญัตินี้โดยอนุโลม	
หมวด 8		
45	ให้นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 6 ว่าด้วยมรดก มาใช้บังคับกับสิทธิและหน้าที่ในการรับมรดกของกลุ่มสมรสตามพระราชบัญญัตินี้โดยอนุโลม	
46	กลุ่มสมรสที่ยังมีชีวิตมีฐานะเป็นทายาทโดยธรรมเสมือนคู่สมรสและอยู่ภายใต้ บทบัญญัติพิเศษแห่งมาตรา 1635 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์	
47	เมื่อกลุ่มสมรสทั้งสองฝ่ายได้ลงทุนออกเงินในการทำสัญญาและตามสัญญานั้นทั้งสองฝ่ายจะต้องได้รับเงินปีในขณะที่ยังมีชีวิตอยู่ร่วมกันและเมื่อฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดตาย ฝ่ายที่ยังมีชีวิตอยู่ยังจะต้อง ได้รับเงินปีต่อไปตลอดอายุ ฝ่ายที่ยังมีชีวิตอยู่ จำต้องชดใช้สินส่วนตัวของอีกฝ่ายหนึ่ง หรือทรัพย์สินร่วมกันของกลุ่มสมรสแล้วแต่กรณี สุดแต่ว่าได้เอาเงินสินส่วนตัว หรือทรัพย์สินร่วมกันของกลุ่มสมรสไปใช้ในการลงทุนนั้น เงินที่ จะต้องชดใช้สินส่วนตัวหรือทรัพย์สินร่วมกันของกลุ่มสมรสครั้งนี้ ให้ชดใช้เท่าจำนวนเงินซึ่งผู้จ่ายเงินรายปีจะเรียก ให้ใช้เพิ่มขึ้นเป็นพิเศษ เพื่อผู้จ่ายจะได้จ่ายเงินรายปีให้แก่กลุ่มสมรสฝ่ายที่ยังมีชีวิตอยู่นั้นต่อไป	
หมวด 9		
48	หากมิได้กำหนดไว้เป็นอย่างอื่นในพระราชบัญญัตินี้ อายุความสิทธิเรียกร้อง ระหว่างกลุ่มสมรส ถ้าจะครบกำหนด	

มาตรา	ร่างกฎหมายต้นแบบว่าด้วยการรับรองและคุ้มครองสิทธิการสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ พ.ศ. ...	หลักการและเหตุผล
	ก่อนหรือภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่การเป็นคู่สมรสสิ้นสุดลง อายุความนั้น ยังไม่ครบกำหนดจนกว่าจะครบหนึ่งปีนับแต่วันที่การเป็นคู่สมรสสิ้นสุดลง	

6. บันทึกหลักการและเหตุผลประกอบร่างกฎหมายต้นแบบว่าด้วยการรับรองและคุ้มครองสิทธิการสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ พ.ศ. ...

หลักการ

ให้มีพระราชบัญญัติว่าด้วยการรับรองและคุ้มครองสิทธิการสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ

เหตุผล

ปัจจุบันกลุ่มบุคคลที่มีอัตลักษณ์ทางเพศ เพศสภาพ หรือมีการแสดงออกที่แตกต่างจากเพศโดยกำเนิด ซึ่งถือได้ว่าเป็นบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ ได้ใช้ชีวิตร่วมกันตั้งครอบครัวทั่วไป แต่ไม่มีกฎหมายรองรับ สิทธิและหน้าที่ของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศเช่นเดียวกับคู่สมรส ซึ่งถือเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมและขัดต่อหลักการ ที่รับรองไว้ในรัฐธรรมนูญ ตลอดจนหลักการสิทธิมนุษยชนสากลตามพันธกรณีระหว่างประเทศที่ประเทศไทย เข้าเป็นภาคี จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัติฉบับนี้เพื่อรับรองสิทธิของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศดังกล่าว

โครงสร้างกฎหมาย

การจัดทำกฎหมายต้นแบบว่าด้วยการรับรองและคุ้มครองสิทธิการสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ

โครงสร้างกฎหมาย มี 9 หมวด 49 มาตรา

หมวด 1 ทั่วไป มี 4 มาตรา

หมวด 2 การจดทะเบียนสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ มี 8 มาตรา

หมวด 3 ความสัมพันธ์ระหว่างคู่สมรส มี 5 มาตรา

หมวด 4 ทรัพย์สินระหว่างคู่สมรส มี 13 มาตรา

หมวด 5 ความเป็นโมฆะของการจดทะเบียนสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ มี 4 มาตรา

หมวด 6 การสิ้นสุดการเป็นคู่สมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ มี 10 มาตรา

หมวด 7 การรับบุตรบุญธรรม มี 1 มาตรา

หมวด 8 มรดก มี 3 มาตรา

หมวด 9 อายุความ มี 1 มาตรา

ร่าง

กฎหมายต้นแบบว่าด้วยการรับรองและคุ้มครองสิทธิของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ พ.ศ. ...

โดยที่เป็นการสมควรมีกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ

หมวด ๑ ทั่วไป

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ พ.ศ. ...”

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันถัดจากวันประกาศ ในราชกิจจานุเบกษา

มาตรา ๓ ในพระราชบัญญัตินี้ (๑) “การจดทะเบียน” หมายความว่า การจดทะเบียนเพื่อความสมบูรณ์ในการสมรส ตามพระราชบัญญัตินี้ (๒) “คู่สมรส” หมายความว่า บุคคลสองคนซึ่งเป็นเพศเดียวกันและได้จดทะเบียนสมรส ตามพระราชบัญญัตินี้ (๓) “บุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ” หมายความว่า บุคคลที่มีเพศกำเนิดไม่ตรงเพศสภาพหรือที่มีการแสดงออกที่แตกต่างจากเพศโดยกำเนิด (๔) “นายทะเบียน” หมายความว่า เจ้าพนักงานซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งเพื่อปฏิบัติการ ตามพระราชบัญญัตินี้ (๕) “แบบการจดทะเบียน” หมายถึง แบบในการจดทะเบียนตามพระราชบัญญัตินี้ (๖) “ศาล” หมายถึง ศาลเยาวชนและครอบครัว (๗) “รัฐมนตรี” หมายถึง รัฐมนตรีผู้รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๔ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการ

ต่างประเทศ รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้มีอำนาจออกกฎกระทรวง ระเบียบ หรือประกาศ เพื่อปฏิบัติการ ตามพระราชบัญญัตินี้ ทั้งนี้ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับอำนาจหน้าที่ของตงกฎกระทรวง ระเบียบ หรือประกาศนั้น เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้

หมวด ๒

การจดทะเบียนสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ

มาตรา ๕ การจดทะเบียนสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศตามพระราชบัญญัตินี้จะทำได้ต่อเมื่อบุคคลทั้งสองบรรลุนิติภาวะแล้วตามกฎหมาย และมีสัญชาติไทยหรือฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีสัญชาติไทย หลักเกณฑ์ และวิธีการการจดทะเบียนให้เป็นไปตามที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวงซึ่งออกโดย กระทรวงมหาดไทย

มาตรา ๖ การจดทะเบียนตามพระราชบัญญัตินี้

(๑) จะทำที่หน่วยงานใด ๆ ตามที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวงก็ได้

(๒) เมื่อมีการร้องขอให้จดทะเบียนสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ ให้นายทะเบียนรับจดทะเบียนสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ ให้การจดทะเบียนสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศนั้น จะขอให้นายทะเบียนไปดำเนินการนอกสำนักทะเบียนรับจดทะเบียนคู่สมรสก็ได้ แต่ต้องเสียค่าธรรมเนียมตามอัตราที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง

มาตรา ๗ การจดทะเบียนสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ จะกระทำได้ต่อเมื่อบุคคลทั้งสองฝ่ายยื่นคำร้องขอตามแบบที่ กระทรวงมหาดไทยกำหนด และให้แสดงความยินยอมปรากฏโดยเปิดเผยต่อหน้านายทะเบียน และให้นายทะเบียน บันทึกความยินยอมนั้นไว้ด้วย เมื่อนายทะเบียนรับจดทะเบียน ผู้ร้องต้องลงลายมือชื่อไว้เป็นสำคัญในทะเบียนต่อหน้านายทะเบียน และต่อหน้าพยานสองคน ซึ่งต้องลงลายมือชื่อไว้ในทะเบียนในขณะนั้นด้วย แต่ถ้าผู้ร้องไม่สามารถลงลายมือชื่อได้ โดยวิธีใดวิธีหนึ่ง ให้นายทะเบียนหมายเหตุไว้ในทะเบียน

มาตรา ๘ การจดทะเบียนสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศจะกระทำมิได้ ในกรณีดังต่อไปนี้

(๑) ถ้าฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเป็นคนวิกลจริตหรือบุคคลที่ศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ

(๒) ถ้าบุคคลทั้งสองฝ่ายเป็นญาติสืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปหรือลงมาก็ดี เป็นพี่น้องร่วม บิดามารดาหรือร่วมแต่บิดาหรือมารดาที่ดี ความเป็นญาติดังกล่าวมานี้ให้ถือตามสายโลหิตโดยไม่คำนึงว่า จะเป็นญาติโดยชอบด้วยกฎหมายหรือไม่

(๓) มีคู่สมรส หรือได้จดทะเบียนสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศอยู่ก่อนแล้ว

(๔) บุคคลทั้งสองฝ่ายมีความสัมพันธ์เป็นผู้รับบุตรบุญธรรมและบุตรบุญธรรม

มาตรา ๘ การจดทะเบียนสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศตามพระราชบัญญัตินี้ในต่างประเทศให้ดำเนินการตามหลักเกณฑ์ และวิธีการที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง ในกรณีที่บุคคลทั้งสองฝ่ายประสงค์จะจดทะเบียนการครองคู่แบบครอบครัวตามกฎหมายไทยให้พนักงานทูต หรือกงสุลไทยเป็นนายทะเบียน

มาตรา ๑๐ บุคคลที่จะเป็นพยานตามพระราชบัญญัตินี้ไม่ได้ คือ

(๑) บุคคลซึ่งยังไม่บรรลุนิติภาวะ

(๒) บุคคลวิกลจริตหรือบุคคลซึ่งศาลสั่งให้เป็นคนเสมือนไร้ความสามารถ

(๓) บุคคลที่หูหนวก เป็นใบ้ หรือจักษุบอดทั้งสองข้าง

มาตรา ๑๑ ให้ทะเบียนสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ สิ้นสุดการเป็นคู่สมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไข ตามพระราชบัญญัติฉบับนี้

หมวด ๓

ความสัมพันธ์ระหว่างคู่สมรส

มาตรา ๑๒ ให้นำบทบัญญัติเกี่ยวกับสถานะ สิทธิ หน้าที่ ความรับผิดชอบ หรือการอื่นใดของคู่สมรสหรือสามีภรรยา ตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาใช้บังคับกับคู่สมรสด้วยโดยอนุโลมเพียงเท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้ เว้นแต่กรณีโดยสภาพจะพึงมีเฉพาะแก่ชายและหญิงเท่านั้น

มาตรา ๑๓ คู่สมรสต้องอยู่กินด้วยกันฉันสามีภรรยา ต้องช่วยเหลืออุปการะเลี้ยงดูกันตามความสามารถ และฐานะของตน

มาตรา ๑๔ ในกรณีที่คู่สมรสไม่สามารถอยู่ร่วมกันโดยปกติสุขได้ หรือถ้าการอยู่ร่วมกันจะเป็นอันตราย แก่กายหรือจิตใจหรือทำลายความผาสุกอย่างมาก คู่สมรสฝ่ายที่ไม่สามารถที่จะอยู่ร่วมกันโดยปกติ สุขได้ หรือฝ่ายที่จะต้องรับอันตรายหรือถูกทำลายความผาสุก อาจร้องต่อศาล เพื่อให้มีคำสั่งอนุญาตให้ตนอยู่ต่างหาก ในระหว่างที่เหตุนั้น ๆ ยังมีอยู่ก็ได้ ในกรณีเช่นนี้ศาลจะกำหนดจำนวนค่าอุปการะเลี้ยงดูให้ฝ่ายหนึ่งจ่ายให้แก่อีกฝ่ายหนึ่ง ตามควรแก่พฤติการณ์ก็ได้

มาตรา ๑๕ ในกรณีศาลสั่งให้คู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเป็นคนที่ไร้ความสามารถหรือเสมือน ไร้ความสามารถ คู่สมรสอีกฝ่ายย่อมเป็นผู้อนุบาลหรือผู้พิทักษ์ แต่เมื่อผู้มีส่วนได้เสียหรืออัยการร้องขอ และถ้ามีเหตุสำคัญ ศาลจะตั้งผู้อื่นเป็นผู้อนุบาลหรือผู้พิทักษ์ก็ได้

มาตรา ๑๖ คู่สมรสตามบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้มีอำนาจจัดการจัดการแทนผู้เสียหายเช่นเดียวกับสามีหรือภรรยาตามมาตรา ๓ และมาตรา ๕(๒) แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

หมวด ๔ ทรัพย์สินระหว่างคู่สมรส

มาตรา ๑๗ ถ้าคู่สมรสมิได้ทำสัญญากันไว้ในเรื่องทรัพย์สินเป็นพิเศษก่อนจดทะเบียนสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ ความสัมพันธ์ระหว่างคู่สมรสในเรื่องทรัพย์สินนั้นให้บังคับตามพระราชบัญญัตินี้มาตรา ๒๕ ถ้าข้อความใดในสัญญาก่อนจดทะเบียนคู่สมรสขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดี ของประชาชน หรือระบุนให้ใช้กฎหมายของประเทศอื่นบังคับเรื่องทรัพย์สินนั้น ข้อความนั้น ๆ เป็นโมฆะ

มาตรา ๑๘ สัญญาก่อนจดทะเบียนสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศเป็นโมฆะ ถ้ามิได้จัดแจ้งข้อตกลงกันเป็นสัญญาก่อนจดทะเบียนคู่สมรสนั้นไว้ในทะเบียนคู่สมรสพร้อมกับการจดทะเบียนคู่สมรสหรือมิได้ทำเป็นหนังสือลงลายมือชื่อ คู่สมรสและพยานอย่างน้อยสองคนแนบท้ายทะเบียนสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ และได้จัดไว้ในทะเบียนสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศพร้อมกับการจดทะเบียนสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศว่าได้มีสัญญานั้นแนบไว้

มาตรา ๑๙ เมื่อจดทะเบียนสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศแล้วจะเปลี่ยนแปลงเพิกถอนสัญญาก่อนจดทะเบียนสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศนั้นไม่ได้ นอกจากจะได้รับการอนุญาตจากศาล เมื่อได้มีคำสั่งของศาลถึงที่สุด ให้เปลี่ยนแปลงเพิกถอนสัญญา ก่อนจดทะเบียนสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศแล้ว ให้ศาลแจ้งไปยังนายทะเบียนเพื่อจัดแจ้งไว้ในทะเบียนสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ ข้อความในสัญญาก่อนจดทะเบียนสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ ไม่มีผลกระทบกระเทือนถึงสิทธิของบุคคลภายนอก ผู้ทำการโดยสุจริต ไม่ว่าจะได้เปลี่ยนแปลงเพิกถอนโดยคำสั่งของศาลหรือไม่ก็ตาม

มาตรา ๒๐ สัญญาที่เกี่ยวกับทรัพย์สินใดที่คู่สมรสได้ทำไว้ต่อกัน ในระหว่างเป็นคู่สมรสกันนั้น ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะบอกล้างเสียในเวลาใดที่เป็นคู่สมรสกันอยู่หรือภายในกำหนดหนึ่งปีนับ

แต่วันที่ขาดจากการเป็นคู่สมรส กันก็ได้ แต่ไม่กระทบกระเทือนถึงสิทธิของบุคคลภายนอก ผู้กระทำการโดยสุจริต

มาตรา ๒๑ ทรัพย์สินคู่สมรส นอกจากที่ได้แยกไว้เป็นสินส่วนตัวย่อมเป็นทรัพย์สินร่วมกันของคู่สมรส สินส่วนตัวได้แก่ทรัพย์สิน

(๑) ที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีอยู่ก่อนจดทะเบียนสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ

(๒) ที่เป็นเงินเดือน เครื่องใช้สอยส่วนตัว เครื่องแต่งกาย หรือเครื่องประดับกาย ตามควรแก่ฐานะ หรือเครื่องมือเครื่องใช้ที่จำเป็นในการประกอบอาชีพ หรือวิชาชีพของคู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง

(๓) ที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้มาภายหลังจดทะเบียนสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ โดยการรับมรดกหรือโดยการให้โดยเสน่หา สินส่วนตัวตามวรรคก่อนหน้านี้ ถ้าได้แลกเปลี่ยนเป็นทรัพย์สินอื่นก็ดี ซื้อทรัพย์สินอื่นมาก็ดี หรือขายได้มาเป็นเงินมาก็ดี ทรัพย์สินอื่นหรือเงินที่ได้มานั้นเป็นสินส่วนตัว สินส่วนตัวที่ถูกทำลายไปทั้งหมดหรือแต่บางส่วน แต่ได้ทรัพย์สินอื่นหรือเงินมาทดแทน ทรัพย์สินอื่นหรือเงินที่ได้มานั้นเป็นสินส่วนตัว สินส่วนตัวของคู่สมรสฝ่ายใด ฝ่ายนั้นเป็นผู้จัดการ

มาตรา ๒๒ ทรัพย์สินร่วมกันของคู่สมรสได้แก่ทรัพย์สิน

(๑) ที่คู่สมรสได้มาภายหลังจดทะเบียนสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ

(๒) ที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้มาภายหลังจดทะเบียนสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศโดยพินัยกรรมหรือโดยการให้เป็นหนังสือ เมื่อพินัยกรรมหรือหนังสือยกให้ระบุว่าทรัพย์สินคู่สมรส

(๓) ที่เป็นดอกผลของสินส่วนตัว ถ้ากรณีเป็นที่สงสัยว่าทรัพย์สินอย่างหนึ่งเป็นทรัพย์สินร่วมกันของคู่สมรสหรือไม่ ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นทรัพย์สินร่วมกันของคู่สมรส ทรัพย์สินร่วมกันของคู่สมรสใดเป็นจำพวกที่ระบุไว้ในมาตรา ๔๕๖ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หรือที่มีเอกสารเป็นสำคัญ คู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะร้องขอให้ลงชื่อตนเป็นเจ้าของร่วมกันในเอกสารนั้นก็ได้

มาตรา ๒๓ คู่สมรสต้องจัดการทรัพย์สินร่วมกันของคู่สมรสตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ ให้นำมาตรา 1476 มาตรา 1476/1 มาตรา 1478 มาตรา 1479 มาตรา 1480 มาตรา 1481 มาตรา 1482 มาตรา 1483 มาตรา 1484 มาตรา 1485 มาตรา 1486 และมาตรา 1487 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๒๔ ถ้าคู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งต้องรับผิดชอบเป็นส่วนตัวเพื่อชำระหนี้ที่ก่อไว้ก่อนหรือภายหลัง จดทะเบียนคู่สมรส ให้นำความในมาตรา 1488 มาตรา 1489 และมาตรา 1490 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๒๕ ถ้าคู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งต้องคำพิพากษาให้ล้มละลาย ทรัพย์สินคู่สมรสย่อมแยกจากกัน โดยอำนาจกฎหมายนับแต่วันที่ศาลพิพากษาให้ล้มละลายนั้น

มาตรา ๒๖ คู่สมรสซึ่งเป็นผู้อนุบาลของคู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งที่ถูกศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ มีอำนาจจัดการสินส่วนตัวของคู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งและมีอำนาจจัดการทรัพย์สินร่วมกันระหว่างคู่สมรส แต่ผู้เดียว แต่การจัดการสินส่วนตัวและทรัพย์สินร่วมกันของคู่สมรสตามกรณีที่ระบุไว้ในมาตรา ๒๓ วรรคหนึ่ง คู่สมรสนั้นจะจัดการไม่ได้ เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากศาล ในกรณีที่ศาลสั่งให้คู่สมรสฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดเป็นคนไร้ความสามารถและศาลเห็นไม่สมควรให้คู่สมรส อีกฝ่ายเป็นผู้อนุบาล และตั้งบิดาหรือมารดาหรือบุคคลภายนอกเป็นผู้อนุบาล ในกรณีเช่นว่านี้ ให้ผู้อนุบาลเป็นผู้จัดการทรัพย์สินร่วมกันของคู่สมรสรวมกันกับคู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่ง เว้นแต่ถ้ามีเหตุสำคัญอันจะเกิดความเสียหาย แก่คนไร้ความสามารถ ศาลจะสั่งเป็นอย่างอื่นก็ได้ อย่างไรก็ตาม เมื่อมีกรณีดังกล่าวตามวรรคสอง คู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งมีสิทธิร้องขอต่อศาลให้สั่ง แยกทรัพย์สินร่วมกันของคู่สมรสได้

มาตรา ๒๗ เมื่อได้แยกทรัพย์สินร่วมกันของคู่สมรสตามมาตรา ๒๓ หรือมาตรา ๒๔ ให้ส่วนที่แยกออกตกเป็นสินส่วนตัวของคู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง และบรรดาทรัพย์สินที่ฝ่ายใด ได้มาในภายหลัง ไม่ให้ถือเป็นทรัพย์สินร่วมกันของคู่สมรสแต่ให้เป็นสินส่วนตัวของฝ่ายนั้น และทรัพย์สินร่วมกัน ของคู่สมรสที่คู่สมรสได้มาโดยพินัยกรรมหรือโดยการให้เป็นหนังสือตามมาตรา ๒๑ (๒) ในภายหลัง ให้ตกเป็นสินส่วนตัว ของคู่สมรสแต่ละฝ่าย ฝ่ายละครึ่ง ดอกผลของสินส่วนตัวที่ได้มาหลังจากที่ได้แยกทรัพย์สินร่วมกันของคู่สมรสแล้วให้เป็นสินส่วนตัว

มาตรา ๒๘ เมื่อศาลได้มีคำพิพากษาหรือคำสั่งถึงที่สุดตามความในมาตรา ๒๓ อันเป็นคุณแก่ผู้ร้องขอ หรือตามมาตรา ๒๔ หรือมาตรา ๒๖ หรือเมื่อคู่ชีวิตฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดพ้นจากการเป็นบุคคลล้มละลาย ให้ศาลแจ้งไปยังนายทะเบียนเพื่อจดทะเบียน ในทะเบียนสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ

มาตรา ๒๙ ในกรณี ไม่มีทรัพย์สินร่วมกันของคู่สมรสแล้ว คู่สมรสแต่ละฝ่ายต้องช่วยกันออก ค่าใช้จ่ายสำหรับการบ้านการเรือนตามส่วนมากและน้อยแห่งสินส่วนตัวของตน

หมวด ๕

ความเป็นโมฆะของการจดทะเบียนสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ

มาตรา ๓๐ การจดทะเบียนสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศจะเป็น โมฆะก็ แต่เฉพาะที่ตามพระราชบัญญัตินี้มาตรา ๘

มาตรา ๓๑ การจดทะเบียนคู่สมรสที่ฝ่าฝืน มาตรา ๗ และมาตรา ๘ (๑) (๒) (๓) ยกเว้น (๔) ให้เป็นโมฆะ

มาตรา ๓๒ คำพิพากษาของศาลเท่านั้นที่จะแสดงว่าการจดทะเบียนสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศเป็นโมฆะ ที่ฝ่าฝืน มาตรา ๗ มาตรา ๘ (๑) (๒)

กรณีสมรสเป็นโมฆะเพราะฝ่าฝืนมาตรา ๘ (๓) บุคคลผู้มีส่วนได้ส่วนเสียคนใด คนหนึ่ง จะกล่าวอ้างขึ้น หรือจะร้องขอให้ศาลพิพากษาว่าการจดทะเบียนสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศเป็นโมฆะก็ได้

ในกรณีที่ศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าการจดทะเบียนสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศใดเป็นโมฆะให้ศาลแจ้งไปยัง นายทะเบียน เพื่อบันทึกความเป็นโมฆะไว้ในทะเบียนสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ

มาตรา ๓๓ การจดทะเบียนสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศที่เป็นโมฆะ ไม่ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ทางทรัพย์สินระหว่างคู่สมรส ทรัพย์สินที่ฝ่ายใดมีหรือได้มาไม่ว่าก่อน หรือหลัง การจดทะเบียนสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ รวมทั้งดอกผลคงเป็นของฝ่ายนั้น ส่วนบรรดาทรัพย์สินที่ทำมาหาได้ร่วมกันให้แบ่ง คนละครึ่ง เว้นแต่เงินเดือน

หมวด ๖

การสิ้นสุดการเป็นคู่สมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ

มาตรา ๓๔ การจดทะเบียนสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศที่เป็นโมฆะไม่กระทบถึงสิทธิของบุคคลภายนอกผู้กระทำการโดยสุจริตซึ่งได้มาก่อนมีการบันทึกความเป็นโมฆะไว้ในทะเบียนสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศตามพระราชบัญญัตินี้ มาตรา ๗

มาตรา ๓๕ การเป็นคู่สมรสย่อมสิ้นสุดลงด้วยความตาย ตายโดยธรรมชาติ การสมัครใจ เลิกการเป็นคู่สมรส ตามมาตรา ๓๖ ศาลพิพากษาให้เพิกถอนเหตุโมฆะ ตามมาตรา ๓๒ เหตุโมฆียะ ตามมาตรา ๓๑ หรือศาลพิพากษาเลิกการเป็นคู่สมรส ตามมาตรา ๓๘

มาตรา ๓๖ เมื่อได้จดทะเบียนสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศตามกฎหมายนี้ การสมัครใจเลิกกันจากการเป็นคู่สมรส จะสมบูรณ์ต่อเมื่อคู่สมรสได้จดทะเบียนเลิกจากการเป็นคู่สมรสนั้นแล้ว โดยต้องทำเป็นหนังสือและมีพยานลงชื่อ อย่างน้อยสองคนต่อหน้านายทะเบียน

มาตรา ๓๗ เหตุที่จะขอให้ศาลพิพากษาเพิกถอนการจดทะเบียนสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ มีดังต่อไปนี้

(๑) การฝ่าฝืนเงื่อนไขการจดทะเบียนสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศตามมาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัตินี้

(๒) การจดทะเบียนสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศที่ได้กระทำโดยสำคัญผิด ถูกกลั่นแกล้ง หรือถูกข่มขู่ และให้นำบทบัญญัติ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๕๐๕ ถึง มาตรา ๑๕๐๘ และให้นำบทบัญญัติว่าด้วย ผลของการเพิกถอนการจดทะเบียนสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศตามมาตรา ๑๕๑๑ ถึง ๑๕๑๓ มาบังคับใช้โดยอนุโลม

มาตรา ๓๘ เหตุฟ้องเลิกการเป็นคู่สมรสให้นำมาตรา ๑๕๑๖ มาตรา ๑๕๑๗ มาตรา ๑๕๑๘ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๓๙ ในกรณีที่คู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเป็นคนวิกลจริตและมีเหตุเลิกการเป็นคู่สมรส เกิดขึ้น ไม่ว่าจะเหตุนั้นจะเกิดขึ้นก่อนหรือภายหลังการเป็นคนวิกลจริต ให้บุคคลซึ่งอาจร้องขอต่อศาลให้สั่งให้ บุคคลวิกลจริตเป็นคนไร้ความสามารถตาม มาตรา ๑๕ มีอำนาจฟ้องคู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งขอให้ศาลพิพากษาให้ เลิกการเป็นคู่สมรสขาดจากกันและแบ่งทรัพย์สินได้ ในกรณีเช่นว่านี้ ถ้ายังมีได้มีคำสั่งของศาล แสดงว่าคู่สมรส ซึ่งวิกลจริตเป็นคนไร้ความสามารถ ก็ให้บุคคลดังกล่าวร้องขอ ต่อศาลในคดีเดียวกันนั้น ให้ศาลมีคำสั่งว่าคู่สมรส ซึ่งวิกลจริตนั้นเป็นคนไร้ความสามารถ เมื่อบุคคลดังกล่าวเห็นสมควรจะร้องขอต่อศาลให้มีคำสั่งตาม มาตรา ๖๐ หรือ ร้องขอต่อศาล ให้มีคำสั่งชั่วคราวระหว่างการพิจารณาตาม มาตรา ๑๕๓๐ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ด้วยก็ได้

ในกรณีที่คู่สมรสซึ่งถูกอ้างว่าเป็นคนวิกลจริต ยังไม่ได้ถูกสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถหากศาล เห็นว่าคู่สมรสนั้นยังไม่เป็นคนสมควรสั่งให้เป็นคน ไร้ความสามารถก็ให้ยกฟ้องคดีนั้นเสีย ถ้าเห็นว่าเป็น บุคคลที่ควรสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ แต่ยังไม่สมควรจะให้มีการเลิกการเป็นคู่สมรส ก็ให้ศาลสั่งให้คู่สมรสนั้น เป็นคนไร้ความสามารถโดยจะไม่สั่งเรื่องผู้อนุบาลหรือจะตั้งผู้อนุบาลเป็นผู้อนุบาลตามมาตรา ๑๕ ก็ได้

มาตรา ๔๐ ในกรณีการจดทะเบียนคู่สมรสตามกฎหมายนั้น การเลิกการเป็นคู่สมรสโดยความยินยอม ของคู่สมรสทั้งสองฝ่าย มีผลนับแต่เวลาจดทะเบียนยุติการเป็นคู่สมรสเป็นต้น ไป การ

เลิกการเป็นคู่สมรสโดยคำพิพากษา มีผลแต่เวลาที่คำพิพากษาถึงที่สุด แต่จะอ้างเป็นเหตุเสื่อมสิทธิของบุคคลภายนอก ผู้ทำการโดยสุจริตไม่ได้ เว้นแต่จะได้จดทะเบียนเลิกการเป็นคู่สมรสนั้นแล้ว

มาตรา ๔๑ การจดทะเบียนคู่สมรสที่ฝ่าฝืน มาตรา ๕ มาตรา ๗ และ มาตรา ๘ แห่งพระราชบัญญัตินี้ ไม่เป็นเหตุให้บุคคลที่จดทะเบียนคู่สมรสโดยสุจริตเสื่อมเสียสิทธิที่ได้มาเพราะการจดทะเบียนคู่สมรสก่อนมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้เพิกถอนการจดทะเบียนสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ แต่การจดทะเบียนสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ ที่ฝ่าฝืน มาตรา ๘ ไม่ทำให้คู่สมรส เกิดสิทธิรับมรดกในฐานะทายาทโดยธรรมของคู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่ง

มาตรา ๔๒ เมื่อการสมรสสิ้นสุดลงตามพระราชบัญญัตินี้ ให้แบ่งทรัพย์สินร่วมกันและแบ่งความรับผิดชอบในหนี้ที่จะต้องรับผิดชอบตาม มาตรา ๑๕๓๓ มาตรา ๑๕๓๔ มาตรา ๑๕๓๕ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาใช้บังคับ โดยอนุโลม

มาตรา ๔๓ ให้นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ ๕ ว่าด้วยการสิ้นสุดแห่งการสมรส ผลการเพิกถอนการสมรส มาใช้บังคับกับการสิ้นสุดของการจดทะเบียนสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ โดยอนุโลม

หมวด ๗

การรับบุตรบุญธรรม

มาตรา ๔๔ ให้นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ ๕ หมวด ๔ ว่าด้วยบุตรบุญธรรม มาใช้บังคับกับสิทธิและหน้าที่ในการรับบุตรบุญธรรมของคู่สมรสตามพระราชบัญญัตินี้โดยอนุโลม

หมวด ๘

มรดก

มาตรา ๔๕ ให้นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ ๖ ว่าด้วยมรดก มาใช้บังคับกับสิทธิและหน้าที่ในการรับมรดกของคู่สมรสตามพระราชบัญญัตินี้โดยอนุโลม

มาตรา ๔๖ คู่สมรสที่ยังมีชีวิตมีฐานะเป็นทายาทโดยธรรมเสมือนคู่สมรสและอยู่ภายใต้บทบัญญัติพิเศษแห่ง มาตรา ๑๖๓๕ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

มาตรา ๔๗ เมื่อคู่สมรสทั้งสองฝ่ายได้ลงทุนออกเงินในการทำสัญญา และตามสัญญานั้น ทั้งสองฝ่ายจะต้องได้รับเงินปีในขณะที่ยังมีชีวิตอยู่ร่วมกันและเมื่อฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดตาย ฝ่ายที่ยังมี

ชีวิตอยู่จะต้อง ได้รับเงินปีต่อไปตลอดอายุ ฝ่ายที่ยังมีชีวิตอยู่ จำต้องชดใช้สินส่วนตัวของอีกฝ่ายหนึ่ง หรือทรัพย์สินร่วมกันของ คู่สมรสแล้วแต่กรณี สุดแต่ว่าได้เอาเงินสินส่วนตัว หรือทรัพย์สินร่วมกันของคู่สมรสไปใช้ในการลงทุนนั้น เงินที่ จำต้องชดใช้สินส่วนตัวหรือทรัพย์สินร่วมกันของ คู่สมรสครั้งนี้ ให้ชดใช้เท่าจำนวนเงินซึ่งผู้จ่ายเงินรายปีจะเรียก ให้ใช้เพิ่มขึ้นเป็นพิเศษ เพื่อผู้จ่ายจะได้จ่ายเงินรายปีให้แก่คู่สมรสฝ่ายที่ยังมีชีวิตอยู่นั้นต่อไป

หมวด ๕

อายุความ

มาตรา ๔๘ หากมิได้กำหนดไว้เป็นอย่างอื่นในพระราชบัญญัติฉบับนี้ อายุความสิทธิเรียกร้อง ระหว่างคู่สมรส ถ้าจะครบกำหนดก่อนหรือภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่การเป็นคู่สมรสสิ้นสุดลง อายุความนั้น ยังไม่ครบกำหนดจนกว่าจะครบหนึ่งปีนับแต่วันที่การเป็นคู่สมรสสิ้นสุดลง